

İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ALTERNATİF BİR EKOTURİZM FAALİYETİ OLARAK
KUŞ GÖZLEM TURİZMİ AÇISINDAN MUĞLA İLİ İNCELEMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Cansu ÇORBA

EKOTURİZM ANA BİLİM DALI

EKİM 2019

İZMİR KATİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ALTERNATİF BİR EKOTURİZM FAALİYETİ OLARAK
KUŞ GÖZLEM TURİZMİ AÇISINDAN MUĞLA İLİ İNCELEMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Cansu ÇORBA
(Y150109007)

Ekoturizm Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Cenk DURMUŞKAHYA

EKİM 2019

İKÇÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün Y150109007 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi **Cansu ÇORBA**, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “**ALTERNATİF BİR EKOTURİZM FAALİYETİ OLARAK KUŞ GÖZLEM TURİZMİ AÇISINDAN MUĞLA İLİ İNCELEMESİ**” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Doç. Dr. Cenk DURMUŞKAHYA** .....
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Doç. Dr. Murat Afsar** .....
Celal Bayar Üniversitesi

Dr. Öğretim Üyesi Celal Güngör .....
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

Teslim Tarihi : 29.10.2019
Savunma Tarihi : 17.10.2019

ÖNSÖZ

Bu çalışmamda, tez konusunu seçerken isteklerimi göz önünde bulundurup bana yardımcı olan tez danışmanım Doç. Dr. Cenk DURMUŞKAHYA'ya teşekkürlerimi sunarım. Çalışmam boyunca bana destek olan sevgili arkadaşlarım, ailem ve değerli eşime de teşekkürü borç bilirim.

Ekim 2019

Cansu ÇORBA

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR	vi
TABLolar	vii
ŞEKİL LİSTESİ	viii
EKLER	ix
ÖZET	x
ABSTRACT	xi
1.GİRİŞ	12
1.1 Ekoturizm Tanımı	12
1.2 Ekoturizm İlkeleri ve Amaçları.....	14
1.3 Ekoturizm Çeşitleri	15
1.4 Türkiye’de Ekoturizm	16
1.5 Kuş Gözlemciliği	17
1.5.1 Kuş gözlemciliği tanımı	17
1.5.2 Kuş gözlemciliği nasıl ve nerelerde yapılır?	18
1.5.3 Dünya’da kuş gözlem turizminin yeri.....	19
1.6 Türkiye’de Kuş Gözlemciliği.....	20
1.6.1 Kuş gözlemciliğine uygun alanlar.....	20
1.6.2 Türkiye’de gözlemlenebilecek kuşlar	21
1.6.3 Önemli doğa alanları	22
1.6.4 Önemli kuş alanları	22
1.6.5 Özel Koruma Bölgeleri	23
2.MATERYAL VE YÖNTEM	25
2.1 Anket Çalışması	26
2.1.1 Anket amacı	27
2.1.2 Anket kapsamı ve yöntemi.....	27
2.2 Alan Tanıtımı	27
2.2.1 Köyceğiz-Dalyan özel koruma bölgesi	27
2.2.1.1 Bölge hakkında.....	27
2.2.1.2 Bölgedeki kuş potansiyeli	29
2.2.1.3 Ulaşım imkanları.....	30
2.2.1.4 Diğer aktivite ve çekicilikler	30
2.2.2 Gökova özel koruma bölgesi.....	33
2.2.2.1 Bölge hakkında.....	33
2.2.2.2 Bölgedeki kuş potansiyeli	34
2.2.2.3 Ulaşım imkanları.....	34
2.2.2.4 Diğer aktivite ve çekicilikler	35
3. BULGULAR	37
3.1 Demografik özellikler	37

3.2 Bölgedeki çekicilikler	39
3.3 Geçmiş ziyaretler	39
3.4 Kuş gözlemciliği bilgileri.....	40
3.5 Yerli ve göçmen kuş bilgileri.....	41
3.6 Turizm potansiyeli ve tanıtımı	42
3.7 Merak aracı.....	43
3.8 Tekrar ziyaret	44
3.9 Kuş gözlemciliği bilgilendirme.....	44
4.DEĞERLENDİRME	45
5.ÖNERİLER VE SONUÇ	47
KAYNAKLAR	58
EKLER.....	61

KISALTMALAR

GÖKB	: GÖKOVA Özel Koruma Bölgesi
KDÖKB	: Köyceğiz-Dalyan Özel Koruma Bölgesi
km	: Kilometre
m	: Metre
ÖKA	: Önemli kuş alanı
ÖDA	: Önemli doğa alanı
IUCN	: Dünya doğa ve doğal kaynakları koruma birliği
CTO	: Carabbian tourism organizations
FWS	: Fish and wildlife service
IUCN	: Dünya doğayı koruma kurumu
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
MN	: Karadağ vatandaşı olan kişiler
GB	:İngiltere vatandaşı olan kişiler
DE	:Almanya vatandaşı olan kişiler
BE	:Belçika vatandaşı olan kişiler
US	:Amerika Birleşik Devletleri vatadaşı olan kişiler

TABLÖLAR

	<u>Sayfa</u>
Tablo 3.1 : Katılımcıların demografik özellikleri	38
Tablo 3.2 : Önceki kuş gözlem tecrübesi	40
Tablo 3.3 : Yerli ve göçmen kuş bilgileri	41
Tablo 3.4 : Turizm potansiyeli ve tanıtımı	42
Tablo 3.5 : Merak aracı belirleme	43

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1 : Turizm genellemesinde kuş gözlemciliğinin yeri	17
Şekil 1.2 : Türkiye'de ÖKA'ların dağılımı	23
Şekil 1.3 : Türkiye'deki özel koruma alanları	24
Şekil 2.1 : Köyceğiz-Dalyan özel koruma bölgesi	28
Şekil 2.2 : Dalyan ıztuzu plajı	31
Şekil 2.3 : Kaunos kral mezarlıkları (fotoğraf: Cansu Çorba).....	32
Şekil 2.4 : Gökova özel koruma bölgesi.....	34
Şekil 2.5 : Gökova özel koruma bölgesinin konumu.....	35
Şekil 2.6 : Akyaka kadın azmağı (fotoğraf: Cansu Çorba).....	36
Şekil 3.1 : Katılımcıların eğitim durumu	38
Şekil 3.2 : Katılımcıların gelir düzeyi.....	39
Şekil 3.3 : Katılımcıların daha önceki ziyaretleri	40
Şekil 3.4 : Katılımcıların daha önceki kuş gözlem tecrübeleri.....	41
Şekil 3.5 : Katılımcıların yerli ve göçmen kuş bilgileri.....	42
Şekil 3.6 : Katılımcıların bölge potansiyeli ve tanıtımı hakkındaki görüşleri.....	43
Şekil 3.7 : Katılımcıların merak aracı	43
Şekil 3.8 : Katılımcıların bölgeyi tekrar ziyaret etme isteği	44
Şekil 3.9 : Katılımcıların bölgedeki kuş gözlem bilgilendirmeleri hakkında görüşleri	44
Şekil 5.1 : Köyceğiz gözlem noktası-1	49
Şekil 5.2 : Köyceğiz gözlem noktası-2	50
Şekil 5.3 : Köyceğiz gözlem noktası-3	51
Şekil 5.4 : Gökova gözlem noktası-1	52
Şekil 5.5 : Gökova gözlem noktası-2.....	53
Şekil 5.6 : Gökova gözlem noktası-3.....	54
Şekil 5.7 : Akyaka azmak nehri (fotoğraf : Cansu Çorba)	54
Şekil 5.8 : Azmak nehri gözlem(fotoğraf: Cansu Çorba).....	55
Şekil 5.9 : Saz tavuğu- <i>Gallinula chloropus</i> (fotoğraf: Cansu Çorba)	55
Şekil 5.10: Azmak nehri(fotoğraf: Cansu Çorba).....	56

EKLER

	<u>Sayfa</u>
Ek A : Türkiyede gözlemlenebilecek kuşlar listesi	61
Ek B : Katılımcılara uygulanan anket formu.....	74

ALTERNATİF BİR EKOTURİZM FAALİYETİ OLARAK KUŞ GÖZLEM TURİZMİ AÇISINDAN MUĞLA İLİ İNCELEMESİ

ÖZET

Kuş gözlemciliği, doğaya kuşların dünyasından bakmayı sağlayan bir doğa aktivitesidir. Ekoturizm türlerinden olan kuş gözlemciliği hobiye dayalı bir açık alan rekreasyonu faaliyeti olarak da tanımlanabilir. Bu aktivite kuşların doğal yaşam ortamlarından seslerinin dinlenmesi, dürbün ya da teleskop gibi araçlar kullanarak gözlemlenmesi ile gerçekleştirilir. Kuş gözlemciliği yapmak amacıyla bir bölgeden diğer bölgelere giden turistler, hem konaklama hem yeme-içme hem ekipman dolayısıyla seçilen bölgeye de kazanç sağlayacaktır. Örnek olarak 2006 yılında kuş gözlemciliğinin ABD ekonomisine katkısı 36 milyar dolar olarak hesaplanmıştır. 2010 yılında Çin'i kuş gözlemciliği faaliyetleri için 20.000 turist ziyaret etmiştir. Bu örnekler kuş gözlem turizminin ekonomik alanda büyük etkisini göstermektedir. Natural England'ın 2010 raporuna göre Britanya'da ki doğal alanlar 372 milyon kişi tarafından ziyaret edilmiş ve bunların önemli bir bölümü kuş gözlem faaliyetine katılmıştır. Biyolojik, jeolojik ve iklimsel zenginlikleri itibariyle Türkiye binlerce farklı türdeki bitki ve hayvana ev sahipliği yapmaktadır. Doğal yaşam ve ekoturizm açısından çok yönlü potansiyele sahiptir. Böylesi bir zenginlik gelecek turizm çeşitlerinden en kullanılabilir ve uygulanabilir olan ekoturizm daha da ön planda olmasını sağlamıştır. Ekoturizm ile ilgili çok sayıda aktivite ülkemizde yapılmaktadır. Kuş gözlemi de bu aktivitelerin en önemlilerinden birisidir. Bu çalışmada, ekoturizmin bu özellikleri göz önüne alınarak seçilen bölgelerin kuş gözlem turizmi potansiyeli incelenmiştir. Çalışmanın temel amacı; Türkiye'de bulunan çok yönlü potansiyele sahip Köyceğiz-Dalyan özel koruma bölgesi ve Gökova özel koruma bölgelerinin kuş gözlem turizmi açısından incelenmesidir. Bu amaçla elektronik ortamda bulunan kuş gözlemcilerinin günlüklerinden ve bölgelerde yapılan flora ve fauna belirleme çalışmalarından veri olarak faydalanılmıştır. Bölgeye gelen turistlerin kuş gözlemciliği ve bölgede yaşayan kuşlar hakkındaki bilgilerini ölçmek adına anket çalışması yapılmıştır. Anket sonuçlarına göre bölgenin kuş gözlemciliği açısından büyük potansiyeli olduğu belirlenmiştir. Anket sonuçlarına göre katılımcıların %75'i göçmen kuşların, %73'ü ise yerli kuşların hiçbirini tanımadığı belirlenmiştir. Katılımcıların %88'inin hiç kuş gözlemciliği yapmadığı belirlenmiştir. Yapılan çalışmalar sonucu ortaya çıkan pozitif verilerle, bölgelere örnek 4 adet kuş gözlem turu oluşturulmuştur.

A RESEARCH ABOUT MUGLA FOR BIRD WATCHING TOURISM AS AN ALTERNATIVE OPTION OF ECOTOURISM

ABSTRACT

Birdwatching is a nature-based sport that allows you see the world with birds eyes. It's possible to translate it as an recreational activity. Ecotourism can also describable as one of the outdoor pastime recreation activity. At the birds wildlife, you can to listen the birds, watch them with telescope or take photographs. Bird watchers who traveling another destinations also bring income a lot for local economy with accomodaiton, travelling, eating and with the equipment. For example In 2006, USA earn 36 billion dollars from birding. And 20.000 peaple visit China for ornitho tourism. With these examples easy to understand that birding bring in too much revenue. According to report of Natural England 2010, 372 million people visited natural areas in Britain, and birdwatchers are the big part of the group. Turkey has a plenty of natural potential for thousands of species for the plants and animals life with its biological constructions, the weather characteristics and its geological constructions. Turkey has a big potencial with the natural life and ecotourism activities. This richness made the ecotourism more excited-current issue that is more useable and more applicable one. Many ecotourism activities is performin in Turkey. Bird watching tourism is one of the most important activities. At this study bird watching tourism was considered. The main goal of the study was analyzing two of speacial protection areas of Turkey for to understand birding potencial that's name Koyceğiz-Dalyan and Gokova. For that purpose; daily bird watching datas was used and analyzed that floral and faunal researches to use data. And to understand how much tourists know about birding and local bird species, the survey prepared. According to the results of analysis; It identified that, the regions have a big bird watching tourism potencial. Regarding to the results of analysis, %75 of participants don't know about migrant birds and %73 of participants don't have any information about local birds. %88 of participants never had birding. According to the results of analysis, 4 types of different birding tours was constituted.

1. GİRİŞ

1.1 Ekoturizm Tanımı

Ekoturizm kavramı, 1983 yılında ilk kez Hector Ceballos-Lascurain tarafından ortaya atılmıştır [1]. Eğitim seviyesindeki artış, doğanın tahribatı sonucu iklimdeki gibi olumsuz değişiklikler, ulaşımın artık çok kolay, hızlı ve ucuz olması gibi birçok etken sayesinde insanlar doğaya karşı daha duyarlı olmaya başlamış ve bunun sonucunda da kitle turizminden, ekoturizm gibi alternatif turizm türlerine doğru bir yöneliş oluşmaya başlamıştır. Kitle turizmine bir tepki ve alternatif olarak 1990'lı yıllarda hızla gelişme gösteren ekoturizm kavramı, kırsal ve kültürel turizmin unsurlarını içermekte ve hassas doğal ve kültürel alanlarda geliştirilebilecek en uygun turizm türü olarak ifade edilmektedir. Kitlesele turizm hareketinin kontrolsüzlüğü çevre ve toplum üzerindeki tahribatları karşısında ekoturizm, sürdürülebilir gelişmenin sağlanmasında önemli bir araç olarak görülmektedir [1].

1992'de Rio'da düzenlenen çevre zirvesinde sürdürülebilir bir dünya ve çevre için kriterler ortaya konuldu [2]. Bu kriterler, turizme de uyarlanarak, çevreye zarar vermeden ondan yararlanma yöntemlerinin geliştirilmesi ve tüm yerli halkların kültürlerini yok etmeden, onların turizm faaliyetlerinden yararlanmalarının sağlanması şeklinde özetlenmişti. "Ekoturizm" kavramı için 2002 yılının Mayıs ayında, Kanada'nın Quebec kentinde, 133 ülkeden gelen 1100 delegenin katılımıyla yapılan "Dünya Ekoturizm Zirvesi"nde, tüm ülkelerin benimsediği ortak bir tanım saptanmıştır [3]. Buna göre ekoturizm, "yeryüzünün doğal kaynaklarının sürdürülebilirliğini güvence altına alan, bunun yanı sıra yerel halkların ekonomik kalkınmasına destek olurken, sosyal ve kültürel bütünlüklerini koruyup gözetilen bir yaklaşım ya da tavır" olarak benimsenmiştir [4].

Doğaya dayalı turizm, ekoturizm, doğa turizmi, yeşil turizm, yumuşak turizm, kırsal turizm gibi isimler ile de anılmaktadır. Doğadan ve yaban hayatından etkilenen, doğa ile iç içe olmayı seven ve doğaya yönelik çalışmalar yapan, aynı zamanda kültürel

çekiciliği de bulunan, nispeten bozulmamış ve kirletilmemiş alanlara seyahatleri içeren turizm türü olarak tanımlanmaktadır [5].

Ingram ve Durst (1989)'a göre doğa turizmi, "Bir alanın doğal kaynaklarını kullanmak kapsamında basit serbest zaman gezisi olarak" ifade edilmektedir. "Dünya Turizm ve Seyahat Çevresel Araştırmaları Merkezi" ekoturizme şöyle bir tanım getirmektedir; "Çevresel değerlendirmeler, tüm turizm ve seyahat ürünleri ve bunların tüketimini içermektedir. Bu demektir ki sürdürülebilir turizmin gelişmesi, sosyo-kültürel ve çevresel tahribatın önlenmesi ya da bunların turistler tarafından memnuniyetlerini ve keyiflerini kaçırarak şekilde algılanmasını önleyecek bir etkinlik olmanın ötesinde bir etkinliktir" [3].

"Ekoturizm, doğa korumayı destekleyen, zevk alınan ve değeri bilinen doğa için (geçmiş ve gelecekte beraberindeki kültürel özellikler), nispeten bozulmamış veya kirletilmemiş doğal alanlara ve çevreye karşı sorumlu seyahat ve ziyareti sağlayan düşük ziyaretçi etkisine sahip ve yerel nüfusa faydalı etkin sosyo-ekonomik katkı sağlayan turizm türüdür" [3]. The International Ecotourism Society' e göre "Ekoturizm, çevrenin korunmasını sağlayan, yerel halkın refahını gözetken, doğal alanlara karşı duyarlı seyahat" olarak tanımlanmaktadır [2].

Alternatif turizm kapsamında, alınan önlemlerle ve yapılan girişimler ile insan ve doğa arasında denge kurularak doğal kaynakları tüketmeden, gelecek nesillerin ihtiyacının karşılanmasına imkan verecek şekilde bugünün ve geleceğin yaşamını ve kalkınmasını programlama amacı taşıması ile sürdürülebilir kalkınmayı da beraberinde getirebilecek bir turizm türüdür [6].

Sürdürülebilirlik; var olan bir şeyi var olduğu haliyle koruyarak, ilerleyen aşamalarda bu hali ile kullanılmasına olanak verecek şekilde muhafaza etmek anlamını taşır. Turizmde sürdürülebilirlik, turizm için kullanılan kaynakların bu anlayışla değerlendirilmesidir. Sürdürülebilir turizmde doğal, kültürel ve görsel kaynakların korunarak kullanımı esas alınır. Bu kaynakları değerlendirirken kaynakların kullanımında ekonomik ve ekolojik olgular arasında mutlaka bir denge kurulmalıdır. Koruyarak kullanmak ilkesi dengelerin kurulmasında önemli rol oynar [7].

1.2 Ekoturizm İlkeleri ve Amaçları

Turizm, dünyanın en hızlı gelişen en büyük sektörü olarak tanımlanmaktadır [8]. Özellikle doğayı korumaya yönelik turizm faaliyetlerindeki gelişmeler bu sektöre fayda sağlayan en önemli etken olarak değerlendirilmektedir. Kitle turizminin ekonomik açısından kazançları olduğu kadar, çevresel, kültürel ve sosyal bozulmalara da neden olduğu görülebilmektedir [9].

Ekoturizmde amaç, turist sayısını aza indirerek ve turizmi yıl içine yayarak, doğal alanlara yapılan baskıyı azaltmak, tahribatı düzeltmeye yönelik olmaktan önce, önlemeye yönelik planlar yapmak ve uzun süreçteki ekonomik çıkarları gözetme ön plandadır [10]. Ekoturizm topluluklar ile birlikte sürdürülebilir seyahat kavramı ile koruma bilincini birleştirmektedir. Bu da ekoturizmde uyulması gereken bir takım ilkeleri ortaya çıkarmaktadır. Bu ilkeler:

1. Doğaya olan zararlı etkinin en aza indirilmesi
2. Çevresel ve kültürel farkındalık ve saygının oluşturulması,
3. Turistlere ve yerel halka olumlu deneyimler sağlanması,
4. Koruma için doğrudan finansal faydalar sağlanması,
5. Yerel halka finansal fayda sağlanması ve güçlendirilmesi,
6. Ev sahibi olan ülkenin politik, çevresel ve toplumsal iklimine ilişkin duyarlılık oluşturulmasıdır [11].

Dünya Turizm Örgütü'nün tanımlamasına göre ekolojik turizmin amacı;

- Turizmin çevrede neden olduğu tahribatı minimum düzeye indirilmesi,
- Ziyaretçilere ve yerel halka, doğal ve sosyo-kültürel çevrenin korunması kapsamında eğitimler verilmesi,
- Turizmin, yerel halkın gereksinimlerinin karşılandığı, yerel yönetim ile ve halk ile işbirliği içerisinde geliştirilmesi gerekli olan bir ticari eylemi olarak görülmesini sağlamak,
- Turizmin yerel halka ekonomik katkı sağlayacak şekilde planlanması,
- Turizm gelişiminin bölgenin sosyal ve çevresel kapasitelerini artıracak şekilde gelişiminin sağlanması,
- Turizm ve alt-üst yapı yatırımlarının çevre ile, doğal ve sosyo-kültürel yapı ile uyumlu, ve bunları korur nitelikte gerçekleşmesi,

•Turizmin olumsuz etkilerini en aza indirmek için doğal ve sosyo-kültürel çevreye yönelik kontrol ve değerlendirme ile gerekli programları oluşturularak, desteklenmesi,

• Koruma kapsamında bulunan alanların yönetimi için kaynak oluşturulmasıdır.

Ekoturizmde amaç; yukarıda sayılan şartları sağlayacak şekilde alternatif turizm türleri oluşturmak ve bunun devamlılığının sağlanmasıdır [12]. Sandwith de, ekoturizmin üç stratejik temel üzerine kurulması gerektiğini belirtmektedir. Bunlar;

•Biyo-çeşitlilik bileşenlerini yönetmek

•Sürdürülebilir kullanımı sağlamak

•Topluma doğa koruma bilincini yerleştirmek

Yapılan bütün çalışmalara ve ortaya çıkarılan ilkelere bakıldığında ekoturizmde ilk amacın doğayı koruyarak sürdürülebilirlik oluşturmak olduğu görülmektedir. Kitle turizminin doğaya verdiği tahribatı en aza indirmek amacıyla küçük gruplar halinde ya da bireysel olarak yapılmaktadır. Yerel halka ekonomik, sosyal ve kültürel gelişim sağlamaktadır.

1.3 Ekoturizm Çeşitleri

İnsanlık var olduğundan bu yana doğal kaynaklardan yararlanmıştır. Ancak insanların sayıca az, arazi ve kaynakların ise çok bol olduğu dönemlerde var olan doğal dengenin bozulmadan sürdüğü söylenilebilir. Bu denge, nüfusun artması, insan ihtiyaçlarının çeşitlenmesi ve toprak işleme araçlarının kullanılmaya başlanmasıyla, doğal kaynakların aleyhine gelişmiştir. İnsanlık var olduğundan bugüne, yeryüzünde doğanın kendisine sunduklarıyla yetinmeyip, kendisine yeni yaşam ortamları yaratmaya çalışmıştır. Diğer bütün canlı türleri üzerinde egemenlik kurarak aynı zamanda doğa ve doğayla birlikte kendi yaşam olanaklarını da hızla tahrip ve yok etmeye başlamıştır [13]. Doğal kaynakların aşırı kullanımı ve tahribatı sonucu yok olmasını engellemek ve gelecek nesillere bırakılması amacıyla doğal kaynakların yönetilmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır [14].

Ekoturizm doğaya dayalı turizm çeşidi olduğundan bir çok aktivite ile karşımıza çıkmaktadır. Bu özelliği ile geniş profilde turistlere hitap etmektedir. Ekoturizm turizm faaliyetlerine katılan turistler aktif kaynak kullanıcılarından daha ziyade pasif ve tüketici olmayan gözlemcilerdir [5]. Doğaya yönelik turizm faaliyetlerine katılmak isteyen turistler için ekoturizm aktivitesi olabilecek birçok seçenek

bulunmaktadır. Bu aktiviteler; safari ve yaban hayatı gözlemciliği, rafting, kano, kayak, yürüyüş ve tırmanma, kuş gözlemciliği, doğa fotoğrafçılığı, bitki gözlemciliği, kampçılık, olta balıkçılığı, mağaracılık, kelebek fotoğrafçılığı olarak bilinmektedir. Ekoturistler, değerbilirlilik, katılımcılık ve duyarlılık içinde, doğal özelliklerini koruyan alanları ziyaret eden kişilerdir. Amaçları keşfetmek, macera, rekabet, dostluk, doğa bilinci ya da iç dünyalarını geliştirmektir. Aynı zamanda yaban hayatını ve doğal kaynakları kullanırken de tüketici bir anlayışla yaklaşmayan kişiler olarak tanımlanabilir [15].

1.4 Türkiye’de Ekoturizm

Türkiye’de turizm kavramı sadece deniz, kum, güneş turizmi şeklinde algılanmaktadır ve çoğunlukla yaz mevsimiyle kısıtlıdır. Günümüzde daha çok Ege ve Akdeniz kıyılarında görülen kitle turizmi, ortalama dört ile sekiz ay arasında bir sezona sahiptir. Bu süre içerisinde oluşan yoğun turist baskısı, birçok soruna yol açmaktadır. Halbuki ülkemiz kıyılarının hemen dardındaki iç kısımlarda; jeolojik, jeomorfolojik ve biyolojik zenginlikleri ile tarımsal yapı ve yerel kültür göz önüne alındığında, buralarda kırsal turizmin hemen her mevsim yapılabilmesinin son derece olanaklı olduğu hemen anlaşılır [16].

Türkiye gerek coğrafi konumu, gerek yer şekilleri ve oluşumlar sayesinde birçok turizm türü için çok elverişli kaynaklara, yani zengin doğal kaynaklara sahiptir. Ekoturizm için doğa birincil kaynaktır. Doğanın tahrip olduğu yerlerde ise turizm ve insan yaşamından söz edilemez. Ekoturizm kavramının 1990’lı yıllardan sonra yaygınlaşması ve faydalarının anlaşılmasıyla bir çok batılı ülkede ekoturizm hızlı bir şekilde gelişmeye başlamıştır. Ancak ülkemizde bu konu yeni yeni gündeme gelmeye başlamıştır.

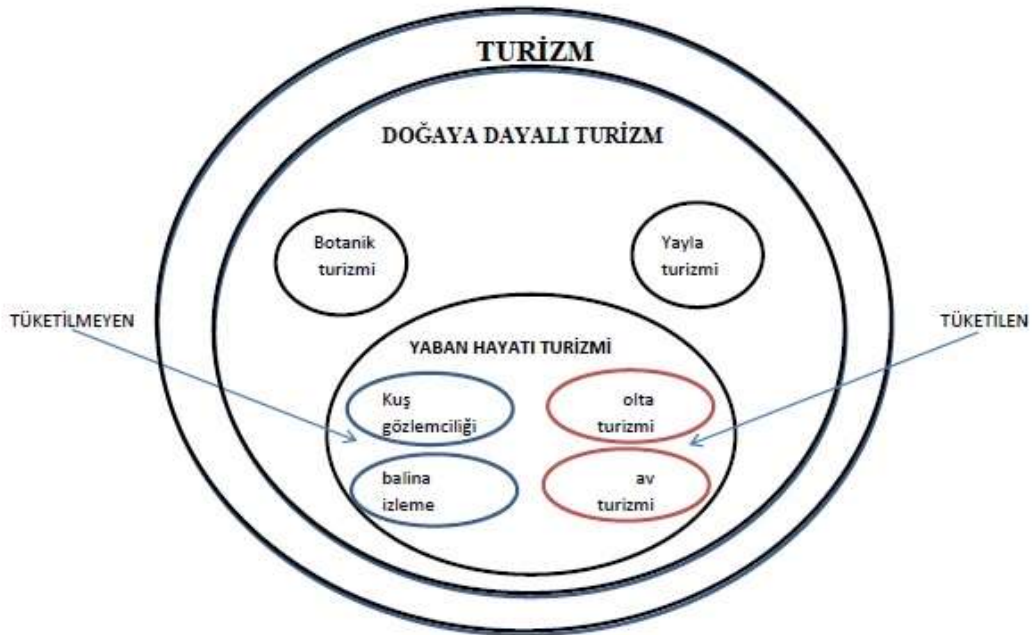
Kültür ve Turizm bakanlığının 2023 yılı turizm hedeflerine göre, Karadeniz Bölgesinde bulunan Zonguldak, Bolu, Bartın, Kastamonu ve Sinop illerini de içine alan bölgede, Antalya’nın iç kesimlerine doğruolan doğu kısmı, Torosların eteklerinde yer alan Antalya ile Mersin’in birleştiği kesimler ve GAP Koridoru ile Kış Koridorunu bir araya getiren “GAP Eko-Turizm Koridoru” biyoçeşitlilik bakımından öncelikli olarak geliştirilmesi hedeflenen bölgelerdir [17].

1.5 Kuş Gözlemciliği

1.5.1 Kuş gözlemciliği tanımı

Kuş gözlemciliği, yabani kuşların doğal habitatlarında gözlemlenmesi ve tanımlanmasını temel alan, kimileri için hobi olarak ilgilenilen, kimilerinin ise (ornitologlar) bilimsel amaçlar ile kullandığı bir uğraştır. Kuş gözlemciliği “kuşları kendi yaşam alanlarında gözleme ve tanımlama faaliyeti” olarak da tanımlanmaktadır [18].

Doğaya dayalı turizm türlerine incelendiğinde iki ana başlık altına toplanabilmektedir. Bunlar; kaynak kullanımına göre isimlendirilmiş olup tüketilen ve tüketilmeyen şeklindedir. Olta balıkçılığı, av turizmi gibi ekoturizm faaliyetleri kaynakları tükettiğinden dolayı ‘tüketilen’ faaliyetler içerisinde yer almaktadır. Kuş gözlemciliği, doğaya dayalı turizm türlerinden ‘tüketilmeyen’ başlığının altına incelenebilir. Çünkü gözlem sadece kuşları görmeye, seslerini dinlemeye ve fotoğraflarını çekmeye dayalı bir faaliyettir (Şekil 1.1) .

Şekil 1.1 : Turizm genellemesinde kuş gözlemciliğinin yeri.

Ülkemizde bilimsel anlamdaki ornitolojik çalışmaların Alman bilim adamı, zoolog Prof. Dr. Curt Kosswig ile gündeme geldiği bilinmektedir. Kosswig 1930'lu yıllarında Türkiye'ye gelmiştir ve İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesinde ders vermeye başlamıştır [19]. 1938 tarihinde balık faunasını incelemek amacıyla eski ismi Manyas gölü olan, Kuş gölüne geldiğinde kuzeydoğu kıyılarında bir söğüt korusu üzerine yuva yapmış olan görkemli kuş kolonilerini görmüştür ve eşi Leonore Kosswig'le buraya ' (Vogel paradisi) – Kuş cenneti' adını vermişlerdir.

Kuş gözlemcilerinin profiline bakıldığında, eğitim ile gelir seviyesi en büyük ekoturist grubunu oluşturdukları gözlemlenmektedir [19]. Ekoturizm gelirleri diğer turistik dallara bakıldığında getirisi en yüksek olan alanlardan birisidir. Kuş gözlemcilerinin bu aktiviteye yatırdıkları kaynaklardan dolayı bu faaliyet hızlı bir şekilde gelişmektedir. Ekoturizm, diğer çeşitler içerisinde çevre bilinci yüksek olan bir bölümünü oluşturmakta ve tüm dünyada tehdit altında olan doğa alanları için de umut kaynağı olmaktadır [19].

Kuş gözlemciliğinin olumlu etkileri aşağıdaki gibi sıralanabilir [18].

- Ornitoloji bilimine yapılan katkı
- Kuşların korunması için gelir elde edilmesi
- Yerel rehberlerin eğitimi ve istihdamı
- Yerel doğal tarih bilgisinin değerlendirilmesi
- Arzu edilen türler sayesinde korunmayan alanların da korunması
- Bilinen turizm bölgeleri dışına seyahatler
- Özgün kuş türlerinin yerel kontrolü artması
- Çevreye az etki daha çok kazanç
- Yaban hayatını korumak için ekonomik bir teşvik

1.5.2 Kuş gözlemciliği nasıl ve nerelerde yapılır?

Kuş gözlemciliği, batı dünyasında, doğaya zarar vermeden yapılan en yaygın açık hava faaliyeti haline gelmiştir. 1970'den günümüze kadar geçen süre içerisinde, kuş gözlemcilerinin sayısı da oldukça hızlı bir artış göstermiştir [20]. Kuş gözlemcilerini, kuş gözlemlemeye yönelten güdüler ve faaliyetten farklı beklentilerin olması neden ile, kuş gözlemciliği her bir kuş gözlemcisi tarafından farklı şekilde tanımlanabilmektedir. Kuş gözlemciliği "kuşları yaşam alanlarında gözleme ve tanımlama faaliyeti" şeklinde tanımlanmaktadır [18].

Gözlem, izlenen türlere ve gözlemcilerin deneyimlerine göre kimi zaman çıplak gözle yapılırken, çoğunlukla dürbün ve kara teleskopları ile bazen de kuş seslerini dinleyerek gerçekleştirilir. Kimi kaynaklarda fiziksel aktiviteler içermesi nedeniyle gözlem sporu olarak tanımlanan etkinliğin temelinde, çoğu zaman sessiz ve hareketsiz şekilde kuş seyri vardır [21]. Kuş gözlemciliği kuşları doğal ortamlarında izlemek uğraşı olduğundan, dünyanın en uç noktalarına ulaşabilen kuşları her yerde gözlemlemek mümkündür.

1.5.3 Dünya’da kuş gözlem turizminin yeri

Yapılan benzer çalışmalara göre kuş gözlemcilerin çoğunlukla yüksek gelirli ve iyi eğitilmiş kişiler olduğu belirlenmiştir [19]. Amerika’da yapılan bir çalışmaya göre, bir kuş gözlemcisinin ortalama yıllık geliri 50.000 \$’ın üzerindedir. Ve bu kişilerin 1/3’ü en az üniversite mezunudur. Yüksek doğa bilinci taşıdıkları ve kuşlar için önemli miktarlarda para harcayabildiklerinden dolayı kuş gözlemcileri birçok kişi tarafından ideal eko-turistler olarak kabul edilmektedir.

Kerlinger ve Brettin’in yapmış olduğu bir çalışmaya göre, 1996 yılında , tahmini 17.7 milyon üzerinde kuş gözlemcisi, kuş gözlemek için evlerinden en az 1.6 km uzağa gitmişler ve kullandıkları ekipman hariç sadece gezi masrafı olarak 7.6 milyar dolar para harcamışlardır. ABD’de bulunan beş büyük kuş gözlem alanının ekonomik etkisi 2.4 milyon dolardan 40 milyon dolara kadar değişmektedir [20].

Amerika Orman servisinin 2011 yılında yaptığı ulusal anketlerine göre 46.7 milyon gözlemci ülkelerinde kuş gözlemi yapmıştır ve bu gözlemcilerin %38 (17.8milyon)’i ise gözlem için başka bölgeleri de ziyaret etmiştir [22]. Orman servisinin başka bir çalışmasına göre ise 2005 ve 2009 yılları arasında 80 milyon Amerikalının kuş gözlemi faaliyetine katıldığı ve katılımcıların %42’sinin gözlem için yaşadıkları bölgelerden farklı bölgelere ziyarette bulunduğu tespit edilmiştir. Bu gözlemciler ortalama olarak 14 gün evlerinden uzakta kalmış ve gözlem yapmışlardır. Orman servisinin ulusal anketine göre kuş gözlemciliği ve fotoğrafçılığı, Amerika’nın en hızlı büyüyen aktivitesini oluşturmaktadır [23].

İngiltere’de yapılan bir araştırmaya göre 1982’den 2009’a kadar %287’lik oranla en hızlı büyüyen aktivite alanı kuş gözlemciliği olmuştur [24]. Carabbian Tourism Organizations’nun verilerine göre dünya genelinde 3 milyon insanın kuş gözlemciliği amacıyla uluslararası seyahatlere katıldığı belirlenmiştir. Kuş gözlemciliğinin

ekonomik açıdan da sahip olduğu önemi anlamak amacıyla birkaç örnek vermek gerekirse; Kosta Rika 2001 yılında kuş gözlemciliği faaliyetinden 410 milyon Dolar (US\$) kazanç elde etmiştir. Yine 2001 senesinde Kuzey Amerika’da kuş gözlem faaliyeti için 32 milyar Dolar (US\$) harcama yaptıkları kaydedilmiştir. Ülkemizde ise Manyas Kuş Cennetinde 2008 yılında 103 milyon dolarlık (US\$) gelir elde edilmiştir.

1.6 Türkiye’de Kuş Gözlemciliği

Kuş gözlemciliği çok geniş alanlarda yapılabilen bir aktivitedir ve Türkiye’de bir çok alanda gözlem yapma imkanı bulunduğundan dolayı gözlemcilerin e-posta grubu ve genellikle internet aracılığı ile iletişimde oldukları belirlenmiştir. Türkiye’deki kuş gözlemcilerinin kendi aralarındaki iletişimi sağlamak amacıyla kullandıkları 15 adet elektronik posta grubu tespit edilmiştir [25]. ‘Flamingo’ adlı elektronik posta grubunun 202 adet, ‘Toygar’ adlı elektronik posta grubunun ise 541 üyesi bulunduğu belirlenmiştir [25]. Ayrıca gözlemlenen türlerin, destinasyonların ve fotoğrafların paylaşıldığı ‘trakus.org’ ve ‘ebird.org’ internet siteleri de bulunmaktadır. Ayrıca Türkiye’de 550 civarında kuş gözlemcisi olduğu belirtilmektedir [26]. Ancak bugünkü verilere bakıldığında günden güne artan sosyal ağlar, sivil toplum kuruluşları, üniversitelerde tesis edilen gruplar ile binlerce kuş gözlemcisinin var olduğu düşünülmektedir. Ülkemizde bulunan kuş gözlemcileri tek bir çatı altında toplanmadığı için kesin bir sayı vermek mümkün olmayacaktır. 17-22 Mayıs 2019 tarihleri arasında Mersin Çamlıyayla’da Doğa derneği ve Birdlife International ın desteği ile organize edilen 19. Kuş Konferansı’na yurt dışından ve ülkemizden yüzlerce ilgili kişi katılmıştır. Bu da kuş gözlemciliğine olan ilginin günden güne arttığını göstermektedir.

1.6.1 Kuş gözlemciliğine uygun alanlar

Türkiye sahip olduğu özel konumu itibarıyla kıtalar arasında, yıl içerisinde döngüsel devam eden kuzey güney ve doğu batı yönlü kuş göç hareketlerinin merkezinde yer almaktadır [27]. Sahip olduğu bu özelliği ile, ülkede bulunan kara ve su habitatları; göçe katılmış olan kuşlar için yılda en az iki defa konaklama ve birçok tür için üreme alanı haline gelmektedir.

Türkiye’de, Doğal Hayatı Koruma Derneği’nin koordinatörlüğünde gerçekleştirilmiş olan ve Birdlife International tarafından 1989 senesinde başlatılmış olan önemli kuş

alanlarını belirleme projesi ile 184 adet Önemli Kuş Alanı (ÖKA) belirlenmiştir [28]. Türkiye'de kuşlar için önem arz eden alanların belirlenmesini, kamuoyu bilinci oluşturmayı, lobi etkinlikleri ve kampanyalarla korunmasını ve alanlardaki gelişmelerin sürekli izlenmesini ve yeni ÖKA'ların belirlenmesini amaçlamaktadır [28].

Doğa Derneği, 2004 yılında bilim ekibiyle birlikte “Önemli Doğa Alanları” projesini ortaya koymuştur. ÖDA kavramı, Dünya Kuşları Koruma Kurumu (BirdLife International) ve ortakları tarafından yürütülmekte olan “Önemli Kuş Alanları” çalışmaları kapsamında, elde edilen tecrübeler üzerine inşa edilmiştir. Dünya Doğayı Koruma Birliği(IUCN), geliştirilen Önemli Doğa Alanı yöntemini daha da geliştirmiş ve korunan alanların belirlenmesi amacıyla uluslararası standart olarak kabul etmiştir. Bu çalışmada ise 305 ÖDA belirlenmiştir [29].

Kuş bölgeleri ziyaretçi sayılarına bakmak gerekirse; 266 kuş türünün gözlemlenmesi beklenen Balıkesir-Manyas kuş cennetine 2014 yılında 32 bin ziyaretçi gelmiştir. Bu sayı önceki yıla göre %100 artmıştır. Bölgede ‘Tepeli pelikan (*Pelecanus crispus*), Küçük karabatak (*Microcarbo pygmeus*)’ gibi nesli tehlike altında olan türleri gözlemlenmek mümkündür.

1.6.2 Türkiye’de gözlemlenebilecek kuşlar

Türkiye konumu itibari ile Kuzey Avrupa’dan Afrika’ya uzanan önemli iki kuş göç yolunun üzerinde bulunmaktadır. Türkiye’nin sulak alanlarının, su kuşları bakımından önemini daha da artırmaktadır. Türkiye’de bulunan 135 Uluslararası öneme sahip sulak alanın, 91 tanesi kuşlar bakımından önemli sulak alanlarındandır. Türkiye’de gözlemlenmesi beklenen kuş türü sayısı 2017 yılında 465 civarı olarak belirtilmiştir [30]. Bunların Dörtte birinin Türkiyede yumurtlamadığı sadece kış aylarında geldiği belirtilmiştir. Milli parklar genel müdürlüğünün paylaştığı verilere göre; 2019 yılında Samsun ilinde görülen Gri başlı kız kuşu (*Vanellus cinereus*) ve Hatay ilinde görülmüş olan Küçük tarla kuşu (*Alauda gulgula*) ile kaydedilen tür sayısının 485’e ulaştığı belirtilmektedir [31].

Doğal Hayatı Koruma Vakfı’nın 2009 ‘Türkiye üreyen kuş atlası’ raporundan yararlanılarak Türkiye’de gözlemlenebilecek yerli ve göçmen kuşlar tablosu oluşturulmuştur. Familya adı, cins ismi ve Türkçe isimlerine tabloda yer verilmiştir. Tablo Ek-A’de verilmiştir. Alaca yalıçapkını (*Ceryle rudis*), küçük tarla kuşu(*Alauda*

arvensis), çölkoşarı (Cursorius cursor) ve kum kekliği (Ammoperdix) gibi kuş türleri gözlemlenebilecek nadir kuş türleri arasındadır [30].

1.6.3 Önemli doğa alanları

Önemli Doğa Alanı (ÖDA) kavramı, benzersiz olan doğal alanları tanımlayan bir yaklaşımdır. Bunun için kullanılan birkaç ekolojik gösterge bulunmaktadır. Bunlar; nesli tahlike altında olan ve kısıtlı coğrafyada yayılış gösterebilen canlılar olmak üzere iki tanedir. ÖDA'ları, alanlarını korumaya ihtiyaç duyan türleri ve korunması gereken habitatları, belirlenen küresel ölçütlere göre seçilmektedir.

Bölgelerin korunması, canlılar için sağlıklı topluluklar oluşturabilmek ve yaşam döngüsünü devam ettirebilmek için gerekli olan bütün coğrafyaların, doğal özelliklerin bozulmadan saklanması esas almaktadır [29]. “Önemli Doğa Alanı (ÖDA)” kavramı bu ilkeyi esas alarak canlıların nesillerini sürdürebilmeleri için önem taşıyan coğrafyaları tanımlar [29].

Türkiye’de tanımlanmış 305 adet ÖDA olduğu belirtilmiştir [29]. Bu koruma alanlarının toplam yüzölçümü 20 milyon 280 bin 149 hektardır. Bu alan Türkiye’nin %26’sını kaplamaktadır. Bu koruma alanları bitkiler, memeliler, kuşlar, sürüngenler, çiftyaşamlılar, kelebekler, içsu balıkları ve kızböceği vb. canlı türleri için küresel ve/veya bölgesel ölçekte önem taşımaktadır. Alanların 292’si küresel ölçüde bir ya da daha fazla tür için ÖDA kriterlerini sağlamaktadır. Alanların 13 tanesinin ise sadece bölgesel olarak önemli alan olduğu belirtilmiştir [29].

1.6.4 Önemli kuş alanları

Önemli kuş alanları “ÖKA” Dünya kuşları koruma kurumu olan Birdlife International tarafından ortaya konulmuştur [29]. Kuşların korunması amacıyla bölgesel olarak ya da küresel ölçekte öneme sahip olan alanlar olarak tanımlanmıştır. ÖKA’lar büyük popülasyonları düzenli olarak barındıran alanlar olarak da tanımlanmaktadır. Kuşların üreme ve kışı geçirme gibi ihtiyaçlarına olanak sağlayan veya göç yolları üzerinde bulunan alanlar olarak da tanımlanabilir. Türkiye’de 184 adet ÖKA belirlenmiştir [29].

Bunların 45 tanesi Doğu Anadolu Bölgesinde, 34 tanesi İç Anadolu Bölgesinde, 28 tanesi Akdeniz Bölgesinde, 23 tanesi Ege Bölgesinde, 19 tanesi Marmara

Bölgesinde, 16 tanesi Güneydoğu Anadolu Bölgesinde ve 19 tanesi ise Karadeniz Bölgesinde bulunmaktadır (Şekil 1.2) .

Akdeniz	28
Karadeniz	19
Doğu Anadolu	45
Ege	23
Güneydoğu Anadolu	16
Marmara	19
İç Anadolu	34

Şekil 1.2 : Türkiye'de ÖKA'ların dağılımı.

1.6.5 Özel Koruma Bölgeleri

Dünyamızdaki hızla gelişen teknolojinin kontrolsüz ve çevreye duyarsız kullanımı nedeniyle ortaya çıkmış olan olumsuzluklar ve doğada oluşturduğu yıkımı durdurmak amacıyla, bu kaynakları koruma altına alma fikri dünyada hızla yayılmaya devam etmektedir. Biyolojik çeşitliliğin, doğal ve kültürel kaynakların korunması ve devamlılığının da sağlanması amacıyla ilgili mevzuatlara göre yönetilen, koruma statüsü bulunan kara,su ve denizel alanlar korunan bölge olarak adlandırılmaktadır [32].

Dünya Tabiatı Koruma Birliği (IUCN) verilerine göre, dünya yüzeyinin % 5' inden fazlası korunan bölge olarak ayrılmıştır [32]. Çevre koruma konusunda daha hassas olan ülkelerdeyse bu oran %20'lere kadar çıkmaktadır. Türkiye'de koruma alanı olan bölgeler denizler ve kıyılar, deltalar, dağlar, ormanlar, yaylalar, göller, bozkırlar ve akarsular, derin vadiler olarak örneklendirilebilir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının yayınladığı haritada özel çevre koruma bölgeleri gösterilmiştir (Şekil 1.3) .

Şekil 1.3 : Türkiye'deki özel koruma alanları.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Yapılan tez çalışmasında ana materyaller ve yardımcı materyaller kullanılmıştır. Bu tez çalışmasının amacı Muğla ilinde yer alan Gökova özel koruma bölgesi ve Köyceğiz-Dalyan özel koruma bölgesinin kuş gözlemciliği açısından potansiyelini saptamak ve konu ile ilgili önerileri ortaya koymaktır. Bu çalışmanın araştırma alanını Muğla sınırları içerisinde bulunan Köyceğiz-Dalyan Özel Koruma Bölgesi (GÖKB) ve Gökova Özel Koruma Bölgesi (KDÖKB) oluşturmaktadır. Çalışmanın ana materyallerini GÖKB ve KDÖKB' nin kuş gözlemciliği potansiyelinin belirlenmesi için bölgenin sahip olduğu doğal ve kültürel özellikler, kuş türlerini belirten, çizelgeler, tablolar, uydu görüntüleri ve gözlemcilerin önceki yapılan gözlemlerinden çekimler, yerli ve yabancı literatür kaynakları, fotoğraflar ve video kayıtları, çevrimiçi internet siteleri ve milli parklara ait olan kaynaklar, araştırma alanı ile ilgili daha önce yapılmış olan bilimsel araştırmalar ve yayınlar oluşturmaktadır. Ayrıca araştırma alanında yapılan anketler ise çalışmanın yan materyallerini oluşturmaktadır. Arazide yapılmış olan gözlemler ve bu gözlemler sonucu çekilen fotoğraf ve video kayıtları ile yerli ve yabancı literatür kaynakları da kullanılmıştır.

Her sene, milyonlarca ekoturist ve kuş gözlemcisi, kuş gözlem faaliyetini gerçekleştirmektedir. Bu taleple, kuş gözlemciliği dünya turizm endüstrisinde önemli bir pazar bölümü haline gelmiştir. Batı dünyasında, kuş gözlemcilerine yönelik bir çok araştırma yapılmıştır. Türkiye’de ise, kuş gözlemcilerinin profiline ilişkin pek az araştırma ve veri bulunmaktadır. Bu nedenle, Türkiye’deki Köyceğiz-Dalyan Özel Koruma Bölgesi ve Gökova Özel Koruma Bölgesi sınırlarında kuş gözlem turizmi potansiyelinin belirlenmesi için araştırmalara başlanmıştır. Böylece, gelişmekte olan bir pazar bölümünün daha iyi tanınmasına ve ihtiyaçlara uygun hizmetlerin sunulmasına katkı sağlanması hedeflenmiştir.

Tez kapsamında aşağıdaki adımlar takip edilmiştir;

- 1- Ekoturizm ile ilgili literatür taraması yapılmıştır, ulusal ve uluslararası örnekler incelenmiştir,
- 2- GÖKB ve KDÖKB ile ilgili literatür taramaları yapıldı, kuş türlerinin belirlenmesine yönelik araştırmalar gerçekleştirildi,
- 3- Bölgelerin mevcut sosyo-kültürel, ekonomik ve fiziksel özelliklerinin belirlenmesi amacıyla literatür taraması ve alan çalışması gerçekleştirildi,
- 4- GÖKB ve KDÖKB bölgelerinde turistlere anket uygulaması gerçekleştirildi,
- 5- Bölge için uygun görülen kuş gözlem zamanlarının belirlenmesi ve bunun için uygun görülen alanların önerilmesi,
- 6- Elde edilen bulgular doğrultusunda bölgede ki potansiyelin nasıl kullanılacağına dair önerilerin oluşturulmuştur.

2.1 Anket Çalışması

Anket kişilerden ya da gruplardan birincil kaynak olarak bilgi toplamak amacıyla bir dizi sorudan oluşan bilgi toplama işidir [33]. İnternet, telefon, posta, karşılıklı görüşme gibi yöntemlerle bilgi toplanabilir. Anket araştırmasının en önemli kısmı soru formunu oluşturmaktır. Kapalı ve açık uçlu soru formatlarından oluşabilir. Açık uçlu sorular yorum gerektiren sorular olduğundan çok tercih edilmez ve kapalı uçlu soruların tercihi artmıştır. Kapalı uçlu sorularda evet, hayır ya da çoktan seçmeli cevaplamalar yapılabilir [33]. Katılımcılara yapılmış olan anket çalışmasına Ek-B’de yer verilmiştir.

2.1.1 Anket amacı

Yapılan anketlerin amacı bölgeye gelen turistlerin yaş, uyruk, gelir düzeyi, eğitim durumu gibi demografik özellikleri ile bölgedeki görülebilen kuş türleri hakkındaki bilgilerini tespit etmek, bölgeye ne sıklıkla ziyaret ettiklerini öğrenmek, daha önce kuş gözlemi yapıp yapılmadığı ve bölgeye hangi çekiciliklerden faydalanılarak geldiğini tespit etmektir. Elde edilen verilerle bölgenin ekoturizm potansiyeli turistlerin ekoturizmin en önemli dallarından biri olan kuş gözlemciliği hakkında bilgilerini ölçmek amaçlanmıştır.

2.1.2 Anket kapsamı ve yöntemi

Anket çalışması Muğla ili Köyceğiz-Dalyan Özel Koruma Bölgesi ve Gökova Özel Koruma Bölgesi sınırları içerisinde yapılmıştır. Bu çalışma 2019 yılı Temmuz ve Ağustos ayları arasında bölgeye yapılan düzenli ziyaretler ile gerçekleştirilmiştir. İki farklı bölgede 400 kişiye anket çalışması uygulanmıştır. Katılımcılara basit rastgele örnekleme yöntemi yöntemiyle, anket çalışması yapılmıştır. Anket çalışması 15 sorudan oluşmaktadır. ‘‘Uyruk, Yaş, Gelir düzeyi, Eğitim durumu’’ gibi demografik özellikleri belirlemeye yönelik 4 soru belirlenmiştir. Katılımcıların kuşlar hakkındaki bilgilerini ölçmek üzere 10 adet çoktan seçmeli soru sorulmuştur. Bölgedeki diğer çekicilikleri saptamak için de 1 adet açık uçlu soru sorulmuştur.

2.2 Alan Tanıtımı

2.2.1 Köyceğiz-Dalyan özel koruma bölgesi

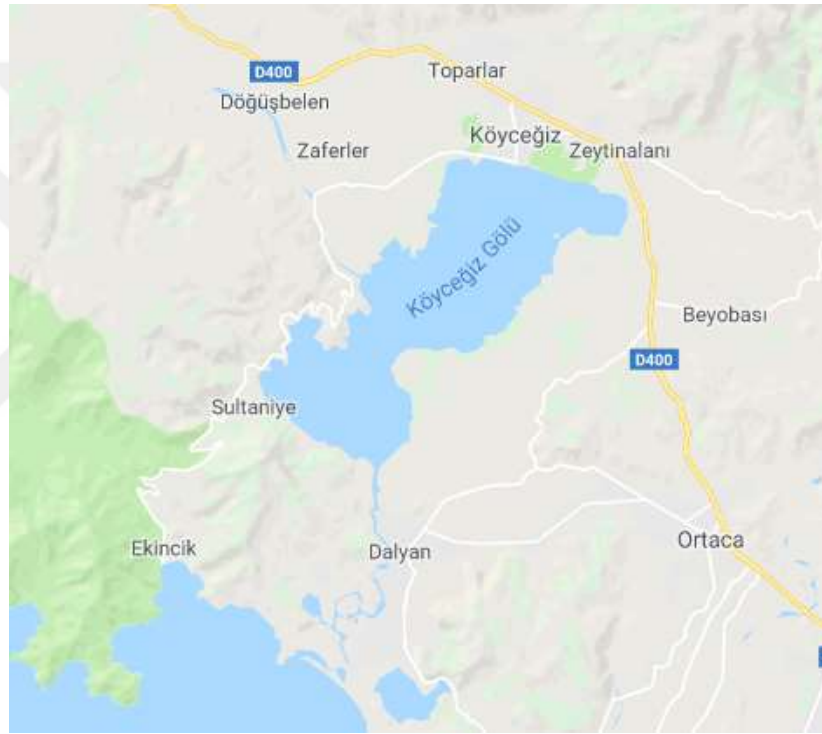
2.2.1.1 Bölge hakkında

Köyceğiz'in M.Ö. 3400 yıllarına kadar uzanan tarihinin olduğu belirtilmiştir [34]. Bölgede yaşam gösteren ilk uygarlığın Karyalıları olduğu bilinmektedir. Daha sonra sırasıyla İskitler, Asurlular, İyonyalılar, Akalar, Persler, Hellenler, Seleykoslar, Romalılar, Selçuklular ve Osmanlılar'ın bölgeye hakim olduğu belirtilmiştir [34]. Sahilde kurulmuş olan ilk kolonilerin M.Ö. 2000'li yıllarda Akaların ve Yunanların deniz yolu ile Ege kıyılarına gelmeleri ile oluştuğu bilinmektedir. Daha sonra iç kısımlarda ise Karyalıların kolonileri ile gelişim sağlandığı belirtilmiştir. Kaunos şehrinin, bölgenin önemli ticaret merkezlerinden ve limanlarından biri olduğu belirtilmektedir.

Köyceğiz adı ise: Bilinene göre Köyceğiz, eski zamanda göl alanı yerinde bulunan bir ovada kurulmuştur. Bilinmeyen bir zamanda ise ovayı sular bastığına inanılır ve

felaketi görenler ise gölün doğusunda yalnızca birkaç evin ve insanın kaldığını görünce: "Bütün şehir batmış, sadece kıyıda bir Köyceğiz kalmış" demişlerdir. Bugün hâlâ gölün altında bir batık şehir olduğuna inanılmaktadır.

Köyceğiz-Dalyan Özel Çevre Koruma Bölgesi; Muğla iline, Köyceğiz ilçesine ve ilçeye bağlı olan 4 belde ile 13 köyden oluşmaktadır [34]. Muğla il merkezine 75 km uzaklıkta bulunan bir ilçedir. Bölge, Köyceğiz gölünün çevresinde yer almakta olan çeşitli coğrafi oluşumlardan meydana gelmiş olduğu bilinmektedir. Gölün çevresi tepelik alanlar ile çevrelenmiştir. Köyceğiz Gölü ile deniz arasındaki bölge Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın oluşturduğu haritaya göre bölgenin sınırları aşağıda gösterilmiştir (Şekil 2.1) .

Şekil 2.1 : Köyceğiz-Dalyan özel koruma bölgesi.

Bölgede planlama yapılırken Köyceğiz Gölü'nün ve Dalyan Kanallarının doğal niteliklerinin bozulmaması ve korunmasının esas alındığı belirtilmiştir [32]. Tamamen hassas olan Dalyan ve Köyceğiz, tarihi, doğal ve ekolojik anlamda çok değerlidir. Aynı zamanda Dalyan, turizm yatırımlarının arttığı bir yerleşimdir [32]. Köyceğiz Gölü, akarsular Dalyan Kanalı, Dalyan ağzının ve denizin özellikle kirlenmeye açık konumda olduğu ve korunması gereken alanlar olduğu belirtilmiştir.

2.2.1.2 Bölgedeki kuş potansiyeli

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın "Köyceğiz- Dalyan Özel Çevre Koruma Bölgesi İzmir Yalıçapkını ve Toplu Üreyen Kuş Türleri Ar. İz. Projesi" kapsamında yapılan araştırmalarda Köyceğiz-Dalyan özel koruma bölgesinde 180 farklı kuş türü tespit edilmiştir. Turaç (*Francolinus francolinus*) bölgede son olarak 1960' da gözlenmiştir ve bölgenin tamamında yok olduğu kesindir. Büyük batağan (*Podiceps cristatus*), Küçük batağan (*Tachybaptus ruficollis*). Küçük karabatak (*Phalacrocorax pygmeus*) ve Sakarmeke (*Fulica atra*) gibi bazı su kuşları kışı bu bölgede geçirmektedir [35]. Yapılan çalışmalarda ise, 22–30 Nisan 1991 tarihleri arasında yapılan gözlemlerde bölgede 60 kuş türü belirlenmiştir [36]. Çevre ve orman bakanlığının aralık 2007 de yayınladığı 'Köyceğiz-Dalyan özel çevre koruma bölgesinin biyolojik zenginliğinin tespiti ve yönetim planının hazırlanması' adlı rapora göre ise ilkbaharda yapılan avifauna çalışmalarında 7 farklı habitat belirlenmiş ve bunlara göre saptanan 110 kuş türünün dağılışı gösterilmiştir.

Dalyan da popüler olarak gözlemlenen başlıca kuş türleri Yalı çapkını (*Alcedo atthis*), Tepeli karabatak (*Phalacrocorax aristotelis*), Küçük balaban (*Ixobrychus minutus*), Ergüvani balıkçıl (*Ardea purpurea*), Küçük kartal (*Hieraaetus pennatus*), Küçük kerkenez (*Falco naumanni*), Gülen sumru (*Gelochelidon nilotica*), Mahmuzlu kız kuşu (*Vanellus spinosus*), Alaca balıkçıl (*Ardeola ralloides*), Sakarmeke (*Fulica atra*), Leylek (*Ciconia ciconia*), Kırlangıç (*Hirundinidae*), Saz bülbülü (*Acrocephalus scirpaceus*), Gülen sumru (*Gelochelidon nilotica*), Yılan kartalı (*Circaetus gallicus*), Arı kuşu (*Merops*), Martı (*Laridae*), Çeltikçi (*Plegadis falcinellus*), Küçük beyaz balıkçıl (*Egretta garzetta*)'dır.

Diğer farklı çeşitli kuşlar bölgeyi kışlama ve kuluçka alanı olarak kullanmaktadır. Çok sayıda kanal ve sazlıklar bölgede çok fazla sayıda tür için barınma ve beslenme alanıdır. Kamışçınlar ve kırlangıçlar gibi türler sazların üst kısımlarında beslendiklerinden en çok buralarda bulunur. Saz tavuğu ve Sakarmeke gibi türlerin ise sazların alt kısımlarında beslenip buralarda yavru bakımı yaptıklarından sazlıkların altlarında korunaklı kısımlarında buldukları gözlenmiştir. Bölgede sazlık ve bataklıklar, tarlalar ve bahçeler, geniş yapraklı ağaçların oluşturduğu ormanlar ve konifer ormanları bölgede en fazla sayıda türü barındıran habitatlardır. Tarla ve meyve bahçeleri bölgede kuş yoğunluğu yönünden önemli habitatlar

olmasına rağmen bölgedeki sazlıkların tahribatı sonucu yeni açılan tarım alanları özellikle sazlıklarda yaşayan türler için tehlike oluşturmaktadır.

2.2.1.3 Ulaşım imkanları

Köyceğiz Muğla Büyükşehir Belediyesine bağlı olan bir ilçedir. Köyceğiz, İstanbul'a 740 kilometre, Ankara'ya 615 kilometre uzaklıkta yer almaktadır. Muğla'ya 60 km, Dalaman'a 30 km, Dalyan'a 25 km mesafede bulunmaktadır. Çevredeki çekicilik faktörlerinden olan İztuzu Plajı'na 43 km, Sultaniye Kaplıcası'na 25 km, Kaunos Antik Kenti'ne 40 km ve rafting yapılan Dalaman Çayına ise 45 km uzaklıkta bulunmaktadır.

Köyceğiz'e ulaşmak için, Muğla-Fethiye karayolu izlenerek, Muğla'dan Gökova'ya inen yol takip edilmeli ve Marmaris'e ayrılmadan Fethiye yönüne devam ederek ulaşmak mümkündür. Yaklaşık 30 kilometre sonrasında Köyceğiz Gölü'ü görünüyor olacaktır. Köyceğiz'e, birçok şehirden direkt otobüs seferleri olduğu belirlenmiştir. Köyceğiz'e havayolu ile gelmek için, ulaşım ilçeye en yakın havalimanı olan ve 32 km uzaklıkta bulunan Dalaman Havalimanı ile sağlanmaktadır. Dalaman Havalimanı'ndan pek çok önemli noktaya servisler ile ulaşım mümkündür.

2.2.1.4 Diğer aktivite ve çekicilikler

Bölgedeki tatlı su gölleri, sazlık alanlar, kumul ekosistemleri, alüvyal sığla (*Liquidambar orientalis*) ormanları, kireçtaşı ve serpantin tepeler üzerinde Akdeniz servisi (*Cupressus sempervirens*) toplulukları, kızılçam (*Pinus brutia*) ve çok farklı türde maki ve frigana birlikleri ve sulu tarım alanlarından oluşur. Bölgede göllerin yanı sıra birçok sayıda bataklık ve sazlıklar da bulunmaktadır.

Köyceğiz Gölünün denizle buluştuğu yerde tipik bir delta oluşmuştur. İztuzu plajı, Muğla, Ortaca'ya bağlı, Dalyan belediyesi yakınlarında bulunan, ve toplamda 4,5 km uzunluğa sahip bir plajdır. Plaj, deniz suyu ve tatlı suyun arasında bulunmasından dolayı ender sayılan plajlardan birisidir. Plaja "Kaplumbağa plajı" da denmektedir. Bölgedeki İztuzu kumsal alanı, Akdeniz'de bulunan deniz kaplumbağalarının (*Caretta caretta* ve *Chelonia mydas*) ve Nil kaplumbağasının (*Trionyx triunguis*) en önemli üreme alanlarından birisidir .

Ayrıca bölgede, su samuru türlerinden olan (*Lutra lutra*) üremekte ve bölgede yaşamaktadır. İztuzu kumsalını üreme bölgesi olarak kullanan *Caretta caretta*'lar da nesli yok olma tehlikesi altında olduğu için koruma altına alınmışlardır. Göl

çevresindeki, kanallar ve ormanlar çeşitli hayvanlar için üreme ve barınma yeri olarak zengin bir potansiyele sahiptir. Caretta caretta'ların yumurtalarını bıraktıkları bölge sınırı ağaç kazıklarla ve ipe bağlanarak belirlenmiştir. Bu sınırdan fazlasında güneşlenmenin ve dolaşmanın yasaklandığı görülmüştür. Plajda, yaralanan Caretta caretta için tedavi merkezi de bulunmaktadır. Dalyan ıztuzu plajının örnek fotoğrafı verilmiştir (Şekil 2.2) .

Şekil 2.2 : Dalyan ıztuzu plajı.

Deniz kıyısı ayrıca, nesli tehlikede olan Akdeniz foku (*Monachus monachus*) için önemlidir. Bölgede, ülkemiz için endemik bir semender türü olan (*Lyciasalamandra fazilae*) yaşamaktadır.

Kaunos, Köyceğiz il sınırlarında içersinde bulunan, Dalyan'a yakın, bir diğer adı da "Kbid" olan bir antik kenttir. Dalyan Boğazı'nın diğer yakasında bulunan antik kent, duyulan bir mitozaya göre, Miletos'un ikiz çocuklarından bir tanesi olan Kaunos tarafından Karya - Likya sınırında kurulmuştur. Engebeli arazi üzerinde kurulmuş olan antik kentte, görülmesi gereken başlıca yapılar şunlardır: Akropol, şehir surları, tiyatro, depo, çeşme, kilise, hamam, agora, kent içi yolları, tapınaklar ve kutsal alanlar, liman ve mezarlık. Bunun yanı sıra günümüze kadar ulaşamamış olan askeri liman, tersaneler, spor merkezi, konutlar gibi yapılar ile henüz çıkartılmamış toprak altındaki eserler de düşünüldüğünde, antik kentin ne derecede büyük ve önemli yerleşim alanı olduğu anlaşılmaktadır. Kendi adına para bastırıldığı, Kaunos'un bir dönem bağımsız bir devlet olduğu, çevresindeki Pisilis (Sarigerme'de), Sultaniye (Köyceğiz Gölü kenarında) ve çevredeki pek çok küçük antik kentin kendisine bağlı

olduğu bilinmektedir. Kaunos'ta gerçekleştirilen kazılarda mimari eserlerin dışında çok sayıda heykel, sikke, amfora, alınlık, süs eşyaları, vazolar, kandiller, figürler, çanak ve çömlek bulunmuştur. Aşağıdaki fotoğrafta kaunos kral mezarlıkları görülmektedir (Şekil 2.3) .

Şekil 2.3 : Kaunos kral mezarlıkları (fotoğraf: Cansu Çorba) .

Kaunos antik kenti içinde antik tiyatro bulunmaktadır. Tiyatro, Akropolis'in batı tarafında kurulmuştur. Anadolu geleneğine uygun yapılarak, güneybatı yönüne dönük tasarlanmıştır. En az 5000 oturma kapasitesi olduğu bilinmektedir. Plan olarak ise Hellen tiyatrolarının geleneğini sürdürür. Orkestra yarım yuvarlak formda bulunmaktadır ve alt oturma sırasıyla aynı düzlemededir; sahne binası ise alçaktır; üzeri açık olan yan girişler orkestraya dik açılmamaktadır. Seyir bölümü (Theatron-Kavea) ise 75m çapında ve 27 derecelik açıyla dairesel yükselmektedir. 9 oturma dilimine (Kerkides) 8 merdiven ile ayrılmıştır. Her bir oturma diliminde 33 oturma sırasına sahiptir. Bu sıralar, bütün seyir bölümünü yatay olarak bölen yürüme koridoruyla (Diazoma) iki kısma ayrılır. Doğrudan yürüme koridoruna açılan beşik tonozlu iki geçiş daha vardır, bu özelliği ile yapı Roma Dönemi karakteri de taşımaktadır. Orkestra'nın önüne tasarlanmış olan sahne binası (Skene), yan mekanlarıyla birlikte 38.5x10.40 m. boyutundadır ve zamanında iki katlıdır; ama yüksekliği hiçbir zaman tiyatronun üst seviyesine ulaşmamıştır. Sahne binasının seyir bölümüne bakan cephesi önünde, zamanında üzerinde oyunların sergilendiği yüksekçe platform (Proskenion), bir Helen geleneği olarak Orkestraya; kanatları ise yan girişlere paraleldir.

Sultaniye kaplıcaları; Köyceğiz Gölü'nün güneybatı kıyısında bulunmaktadır. Mineral değerleri açısından Türkiye'nin nadir kaplıcalarından birisi olduğu

bilinmektedir. Sultaniye Kaplıcalarının, şifalı sularına ilave olarak yanında çamur banyosuyla da öne çıktığı bilinmektedir. Kaplıcalardaki çamurun, cilt hastalıklarına iyi geldiğine ve cildi güzelleştirdiğine inanıldığı için halk arasında "güzellik çamuru" olarak da adlandırılmaktadır.

2.2.2 Gökova özel koruma bölgesi

2.2.2.1 Bölge hakkında

Gökova Özel Koruma Bölgesi; Muğla ilinin, Ula ve Marmaris ilçeleri ile bu ilçelere bağlı 3 olan belde ve 4 köyden meydana gelmektedir. Akyaka, Gökova, Akçapınar, Çamlı, Gökçe, Çetibeli ve Karacaköy alanlarını kapsamaktadır. Batı ve doğu menteşe dağları ile Yaran dağları bölgenin önemli yükseltilerini oluşturmaktadır. Gökova Ovası ve Kızılkaya Ovası da bölge içerisinde bulunmaktadır.

Koruma bölgesinin içerisinde bulunan Akyaka Beldesi, Gökova Körfezi'nin kuzeydoğusunda ve Muğla iline 28 km uzaklıkta bulunmaktadır. Beldenin kuzey kesimlerinde 1000 m ani yükselen ormanla kaplı bir topografya bulunmaktadır. Doğusunda ise yer altından tatlı suların kaynakıldığı, Kadın ve Akçapınar azmakları arasında bulunmakta olan eşsiz ova yer almaktadır. Dere yatakları azmaklar ile denize açılmaktadır. Azmaklarda bol sayıda sazlık, çayır ve bataklık gibi alanlar bulunmaktadır. Bölgede turistik değer açısından önem arzeden Ketra, Setra (Şehirlioğlu Adası) olarak bilinen Sedir Adası da bulunmaktadır. Ada Gökova Körfezi'nin güney böğlesinde yer almaktadır. Adada Helenistik ve Roma devrine ait yazıtlar bulunmaktadır.

Gökova özel koruma bölgesi, zengin flora ve faunası ile büyük önem arz eden bir bölgedir. Akdeniz ve Ege bölgesi bitki örtüsü özelliklerini bir arada göstermektedir. Maki formasyonu ile birlikte, zeytinlik alanlar da bölgede önemli oranda yer almaktadır. Bölgede, Kızılçam (*Pinus brutia*) ve Günlük-sığla ormanları (*Liquidambar orientalis*) büyük bir değer taşımaktadır. Bu ağaçları Karaçam (*pinus nigra*), fıstık çamı (*Pistacia vera*), sedir (*Cedrus*) ve ardıç (*Juniperus*) gibi iğneli ağaçlar ile; meşe (*Quercus*) gibi yapraklı ağaçlar izlemektedir. Ayrıca bölgede yer yer defne (*Laurus*), sandal (*Santalum album*), akçameşe (*Quercus*), keçiboynuzu (*Ceratonia siliqua*), çitlenbik (*Celtis*) gibi ağaçlar ve ağaççıklar da bulunmaktadır. Gökova Özel Çevre Koruma Bölgesi'nin konumu aşağıda verilmiştir (Şekil 2.4) .

Şekil 2.4 : Gökova özel koruma bölgesi.

2.2.2.2 Bölgedeki kuş potansiyeli

Gökova Özel Koruma Bölgesinde bulunan “Kadın Azmağı” birçok kuş türü için beslenme, yaşama ve barınma alanı oluşturmaktadır. Köyceğiz- Dalyan Özel Koruma Bölgesi ile coğrafi ve de fiziki şartlar olarak çok benzerlik olması sebebiyle, bu bölgede yaşıyor olan veya göç yolu olarak kullanan kuş türü sayısı da KÖÇKB gibi 180 olarak belirlenmiştir [32] . Bölge fauna açısından da oldukça zengindir. Bölgede, hemen hemen her kesiminde rastlanan kanatlı hayvanlardan üveyik (*Streptopelia turtur*), bildircin (*Coturnix coturnix*), tahtalı keklik (*Columba palumbus*), karabatak (*Phalacrocorax carbo*), balıkçıl (*Ardea cinerea*), çobanaldatan (*Caprimulgus europaeus*), kırlangıç (*Hirundinidae*), ağaçkakan (*Picus*), sığırcık (*Sturnus vulgaris*), karatavuk (*Turdus merula*), bataklık kiraz kuşu (*Emberiza schoeniclus*), karga (*Corvus*), kara çaylak (*Milvus migrans*), çil keklik (*Perdix perdix*), yaban ördeği (*Anas platyrhynchos*), yaban kazı (*Anser anser*), dağ serçesi (*Passer montanus*), kartal (*Haliaeetus albicilla*), şahin (*Buteo buteo*), atmaca (*Accipiter*) ve baykuş (*Strigiformes*) en sık gözlemlenenlerdir.

2.2.2.3 Ulaşım imkanları

Gökova Körfezi güneybatıda, Bodrum ve Datça yarımadalarının arasında bulunan bir Ege körfezidir. Çıkışında ise İstanköy Adası yer alır. Kıyı uzunluğu ise yaklaşık 400 km kadardır. Bölge, Bodrum Milas Havalimanından 104 km, Dalaman Havalimanından ise 71 km uzaklıkta bulunmaktadır (Şekil 2.5) .

Şekil 2.5 : Gökova özel koruma bölgesinin konumu.

2.2.2.4 Diğer aktivite ve çekicilikler

Körfez hem doğal ve kültürel SIT alanı hem de Özel çevre koruma bölgesi olarak korunmaktadır. 2010 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan karara göre, Gökova körfezi’nde yer alan altı bölgede (Akyaka, Akbüük, Çamlık , Bördübet, Karaca Koyları ile İngiliz Limanı) ilan edilen “Deniz Koruma Alanları” ile toplam 23 km²’lik alan, yani tüm Gökova ÖÇKB deniz alanının yaklaşık %7,5’i her türlü avlanma faaliyetine kapatılmıştır [37]. Bölgede faunanın önemini daha da arttıran nadir türler olan Kum köpekbalığı (*Carcharinus plumbeus*), Akdeniz foku (*Monachus monachus*) ve Su samuru (*Lutra lutra*) yaşamaktadır. Akyaka kadın azmağı örnek fotoğrafı aşağıda verilmiştir (Şekil 2.6) .

Şekil 2.6 : Akyaka kadın azmağı (fotoğraf: Cansu Çorba) .

Bölgenin rüzgar sörfü için de çok elverişli olduğu bilinmektedir. Özellikle Akyaka Akçapınar Sahili, turistlerin çokça tercih ettiği yerlerdendir. Avrupanın “rüzgar ve uçurtma sörfü” alanında en iyi 8 sahilinden biri olarak gösterilen Akçapınar sahili de bu bölgede bulunmaktadır [38]. Ve yılda ortalama 15 bin sporcunun geldiği belirtilmiştir [38]. Bölgede turistik olarak en çok talep edilen aktiviteler, rüzgar sörfü, yelken kulüpleri, kitesurfing, sedir adası ziyareti, scuba diving ve bisiklet turları olarak belirlenmiştir.

Sedir Adası; Koruma altında bulunan altın sarısı rengi kumuyla ünlü Gökova Körfezi'ndeki Sedir Adası'nın "Kleopatra Plajı", yerli ve yabancı turistlerden yoğun ilgi görmektedir. Apollon Tapınağı, tiyatro ve nekropol (mezarlık) kalıntıları ile de dikkati çeken Sedir Adası'nın özel kalker damlacıklarından oluşan kuzey kumsalı, Akdeniz ve Ege bölgelerinde Sedir Adası dışında sadece Girit Adası'nda görülmektedir.

3. BULGULAR

3.1 Demografik özellikler

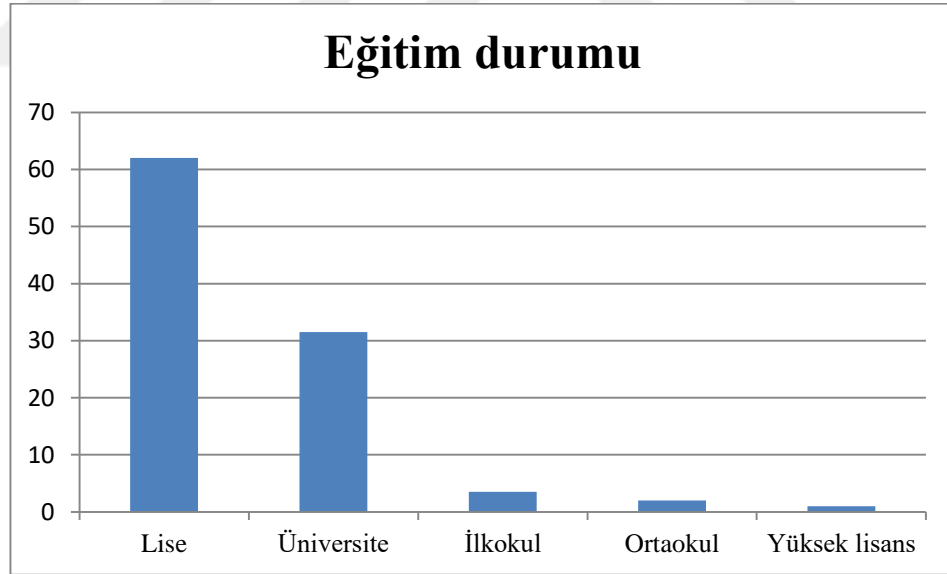
Araştırma sahasında yapılan anketlere göre katılımcıların demografik özellikleri, frekans ve yüzdeler oranları 'Tablo-1'de düzenlenmiştir. Katılımcıların yaş ortalaması 35,86'dır ve büyük çoğunluğunu orta yaşlı insanlar oluşturmaktadır. Katılımcıların %92,75'lik büyük çoğunluğunu TC vatandaşları, %2,75'ini DE, %2 GB, %0,75 ile BE ve aynı derecede US vatandaşları ve %0,5 MN vatandaşları oluşturmaktadır.

Katılımcıların büyük çoğunluğu lise ve üniversite eğitimi almış kişilerdir. Anket çalışmasına göre katılımcıların %62'si lise, %31,5'i üniversite, %3,5'i ilkokul, %2'si ortaokul ve %1'lik kesimi ise yüksek lisans eğitim düzeyindedir (Şekil 3.1) .

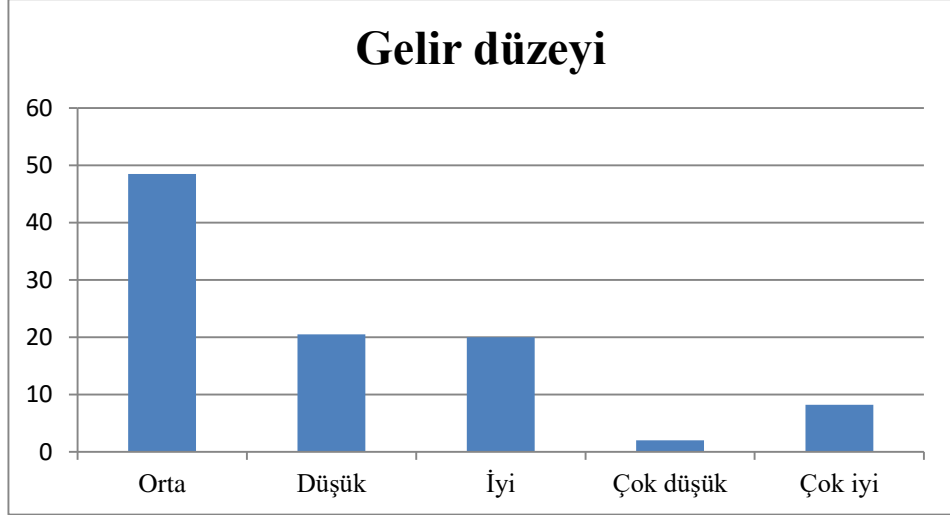
Katılımcıların büyük çoğunluğu orta ve düşük gelirli bireylerden oluşmaktadır (Şekil 3.2) . Anket verilerine göre bireylerin %48,5'i orta gelir düzeyi, %20,5'i düşük gelir, %20'si iyi gelir, %8,5'i çok iyi ve %2'lik kısmı ise çok düşük gelir sınıfına dahildir (Tablo 3.1) .

Tablo 3.1 : Katılımcıların demografik özellikleri

Uyruk	Frekans	Yüzde (%)
TC	371	92,75
DE	11	2,75
GB	8	2,00
US	3	0,75
MN	2	0,50
BE	3	0,75
KW	2	0,50
Eğitim Durumu	Frekans	Yüzde (%)
Lise	248	62,00
Üniversite	126	31,50
İlkokul	14	3,50
Ortaokul	8	2,00
Yüksek lisans	4	1,00
Gelir Düzeyi	Frekans	Yüzde(%)
Orta	194	48,50
Düşük	82	20,50
İyi	80	20,00
Çok iyi	33	8,25
Çok düşük	8	2,00

Şekil 3.1 : Katılımcıların eğitim durumu.

Şekil 3.2 : Katılımcıların gelir düzeyi.

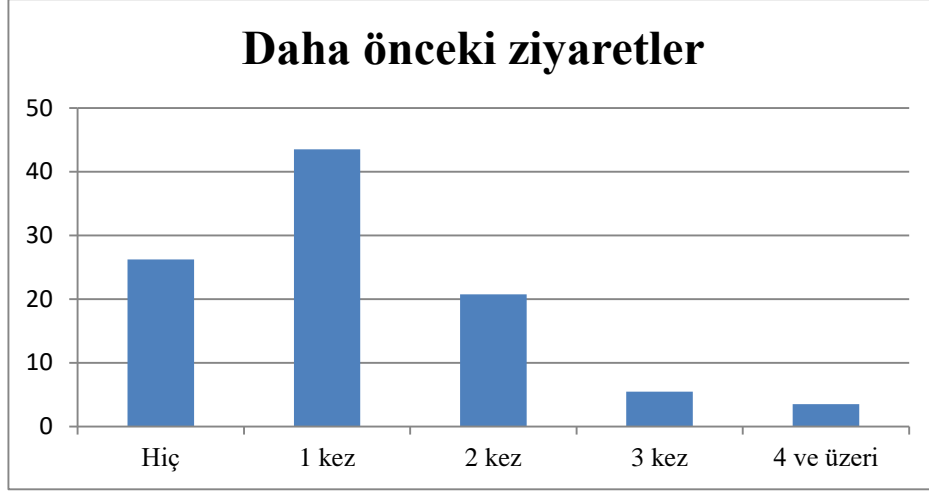
3.2 Bölgedeki çekicilikler

Düzenlenen anket çalışmasında, bölgedeki turistik çekicilikleri saptamak adına katılımcılara 1 adet açık uçlu soru sorulmuştur. Gökova bölgesi için turistik çekicilikler; Azmak nehri, doğa, deniz ve plajlar, tekne turları, kuşlar, tatil, fotoğraf çekmek, rüzgar sörfü ve akbük koyu olarak belirlenmiştir. Köyceğiz-Dalyan bölgesi için ise; İztuzu plajı, Sultaniye kaplıcaları, Dalyan nehri, Kral mezarlıkları, Kaunos antik kenti, doğa, deniz ve plajlar, doğal güzellikler ve caretta caretta çekicilik unsuru olarak belirlenmiştir.

3.3 Geçmiş ziyaretler

Anket çalışmasında bölgenin ne kadar tercih edildiğini anlamak için çoktan seçmeli olarak daha önceki ziyaretler sorulmuştur. Katılımcıların %43,5'i bölgeyi daha önce 1 kere, %20,75'i 2 kere, %5,5'i 3 kere ve %3,5'i 4 ve üzeri ziyarette bulunmuştur. Katılımcıların %26,25'i bölgeye daha önce hiç gelmemiştir. Elde edilen veriler tabloda gösterilmiştir (Şekil 3.3) .

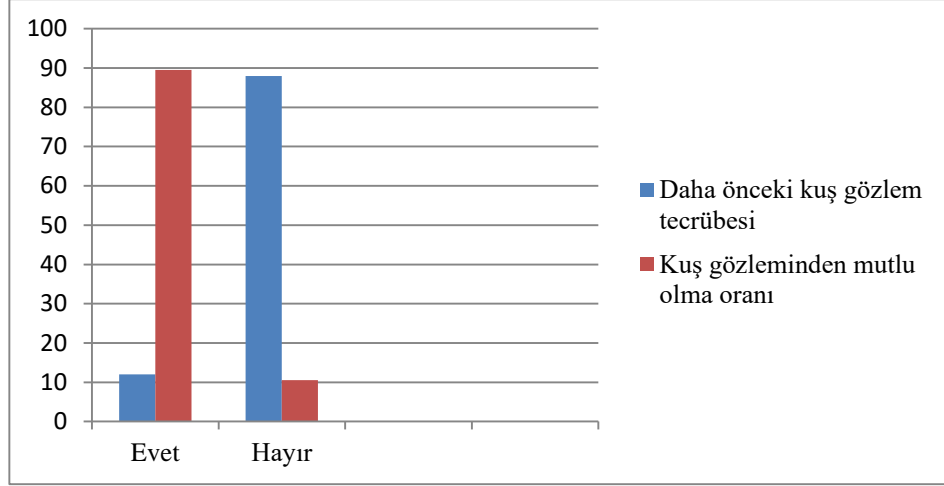
Şekil 3.3 : Katılımcıların daha önceki ziyaretleri.

3.4 Kuş gözlemciliği bilgileri

Yapılan anket çalışmasında katılımcılara daha önce kuş gözlemi yapıp yapmadıklarını ve kuş görmenin bireyleri mutlu edip etmediğini kapalı uçlu soru yöntemiyle sorduk. Elde edilen verilere göre katılımcıların %88'i hiç kuş gözlemciliği yapmamıştır. %12'lik bir kısım evet diyerek kuş gözlemi yaptığını belirtmiştir (Şekil 3.4) . Aynı katılımcıların %89,5 lik bölümü kuş görmenin mutluluk kaynağı olduğunu belirtmiştir. %10,5'lik bir kesim ise kuşların mutluluk vermediğini belirtmiştir (Tablo 3.2) .

Tablo 3.2 : Önceki kuş gözlem tecrübesi

Gözlem	Frekans	Yüzde (%)
Evet	48	12,00
Hayır	352	88,00
Mutluluk	Frekans	Yüzde (%)
Evet	358	89,50
Hayır	42	10,50

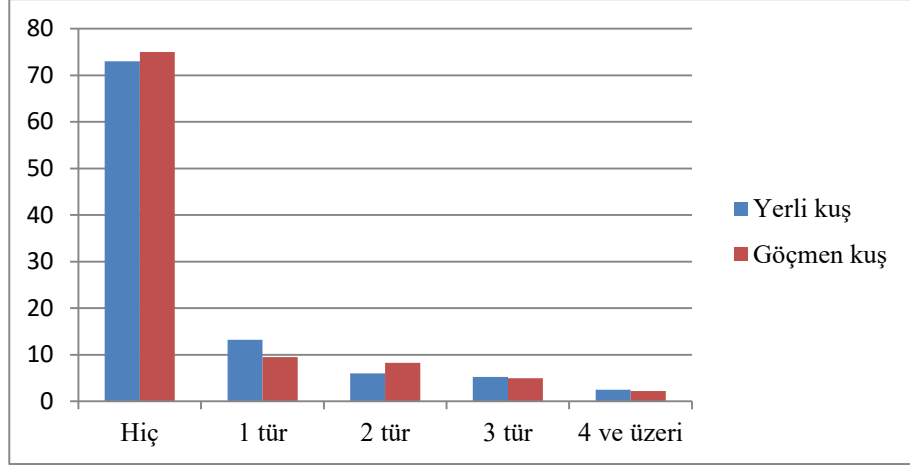
Şekil 3.4 : Katılımcıların daha önceki kuş gözlem tecrübeleri.

3.5 Yerli ve göçmen kuş bilgileri

Anket çalışmasında katılımcıların yerli ve göçmen hakkındaki bilgilerini ölçmek amacıyla 2 adet çoktan seçmeli soru sorulmuştur. Elde edilen bilgilere göre katılımcıların %73'ünün yerli kuş türleri hakkında hiçbir bilgileri bulunmamaktadır. %13,25'i 1 tür, %6'sı en fazla 2 tür, %5,25, en fazla 3 tür ve %2,5'lik bir kısmı ise 4 ve üzeri yerli kuş türü bilmektedir (Şekil 3.5) . Katılımcıların %75'i göçmen kuş türleri hakkında bilgi sahibi değildir. %9,5'i en fazla bir göçmen kuş, %8,25'i en fazla 2 göçmen tür, %5'i en fazla 3 tür ve %2,25'i ise 4 ve üzeri bölgedeki göçmen kuşları tanımaktadır (Tablo 3.3) .

Tablo 3.3 : Yerli ve göçmen kuş bilgileri

Yerli	Frekans	Yüzde (%)
Hiç	292	73,00
1 tür	53	13,25
2 tür	24	6,00
3 tür	21	5,25
4 ve üzeri	10	2,50
Göçmen	Frekans	Yüzde (%)
Hiç	300	75,00
1 tür	38	9,50
2 tür	33	8,25
3 tür	20	5,00
4 ve üzeri	9	2,25

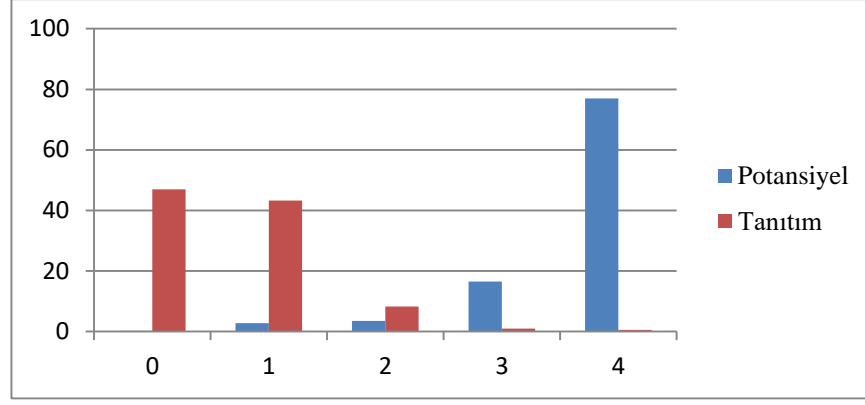
Şekil 3.5 : Katılımcıların yerli ve göçmen kuş bilgileri.

3.6 Turizm potansiyeli ve tanıtımı

Anket çalışmasında turistler açısından, bölgenin potansiyel zenginliğini anlayabilmek ve tanıtımını değerlendirebilmek adına kapalı uçlu sorular sorulmuştur. Kullanılan sorularda 0 değeri hiç, 4 değeri ise en yüksek değerdir. Katılımcıların %77'si bölgenin potansiyelinin 4 ve üzeri olduğuna, %16,5'i 3 olduğuna, %3,5'i, 2 olduğuna, %2,75'i 1 olduğuna ve %0,25'i ise hiç potansiyel olmadığını belirtmiştir (Şekil 3.6) . Aynı şekilde bölgenin ne derecede tanıtımı yapılır olduğunu belirlemek amacıyla 0 hiç 4 en yüksek olmak üzere çoktan seçmeli soru sorulmuştur. Katılımcıların %47'si bölgenin hiç tanıtılmadığını, %43,25'i 1 oranla tanıtıldığını, %8,25'i 2 oran , %1'i 3 oran ve %0,5'i 4 oranla en iyi şekilde tanıtıldığını düşünmektedir (Tablo 3.4) .

Tablo 3.4 : Turizm potansiyeli ve tanıtımı

Potansiyel	Frekans	Yüzde (%)
0	1	0,25
1	11	2,75
2	14	3,50
3	66	16,50
4	308	77,00
Tanıtım	Frekans	Yüzde (%)
0	188	47,00
1	173	43,25
2	33	8,25
3	4	1,00
4	2	0,50

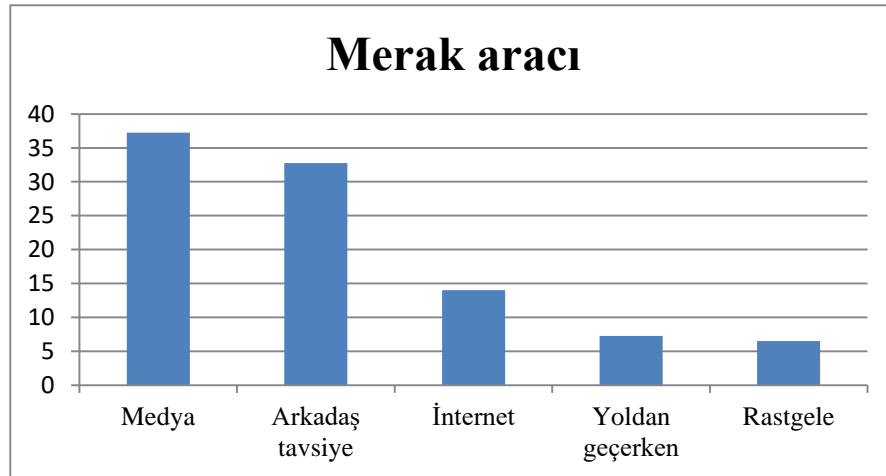
Şekil 3.6 : Katılımcıların bölge potansiyeli ve tanıtımı hakkındaki görüşleri.

3.7 Merak aracı

Anket çalışmasında katılımcıların bölgeye ziyaretteki merak amacını öğrenmek amacıyla çoktan seçmeli soru hazırlanmıştır. Katılımcıların %37,25'lik kısmı medya aracı ile, %32,75'lik kısmı arkadaş tavsiyesi ile, %14'lük bir kısmı internet aracılığı ile, %7,25'lik kısmı yoldan geçerken karar vermiş ve %6,5'lik bir kısım ise rastgele bölgeye geldiğini belirtmiştir (Tablo 3.5) .

Tablo 3.5 : Merak aracı belirleme

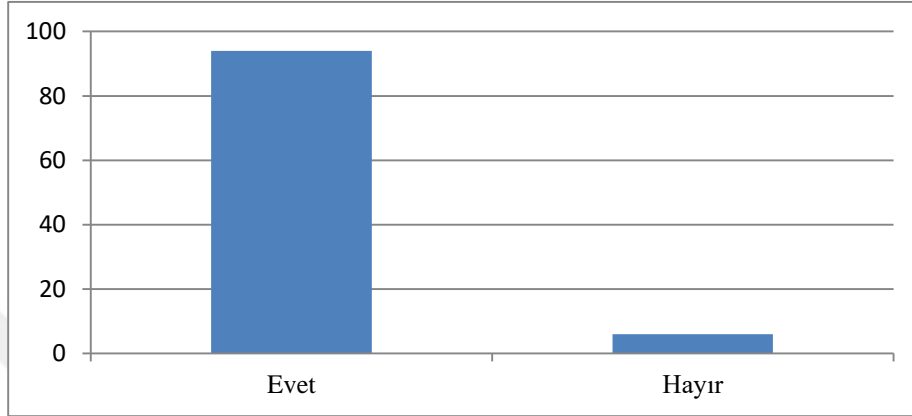
Merak aracı	Frekans	Yüzde (%)
Medya	149	37,25
Arkadaş tavsiye	131	32,75
İnternet	56	14,00
Yoldan Geçerken	29	7,25
Rastgele	26	6,50

Şekil 3.7 : Katılımcıların merak aracı.

3.8 Tekrar ziyaret

Anket çalışmasında turistlerin bölgeye tekrar gelip gelmek istemediklerini öğrenmek amacıyla çoktan seçmeli soru sorulmuştur. Elde edilen bilgilere göre katılımcıların %94'lük kısmı evet diyerek tekrar geleceklerini belirtmişler ve %6'lık bir kısmı ise hayır diyerek gelmeyeceklerini belirtmişlerdir (Şekil 3.8) .

Şekil 3.8 : Katılımcıların bölgeyi tekrar ziyaret etme isteği.

3.9 Kuş gözlemciliği bilgilendirme

Anket çalışmasında bölgedeki kuş gözlem turizmi hakkında ne derece broşür, el ilanı , bilgi, afiş olduğunu anlamaya yönelik kapalı uçlu bir soru soruldu. Soruda 0 hiç'i temsil ederken 4 en iyi olarak derecelendirilmiştir. Elde edilen verilere göre %46,25'lik en büyük kesim hiç kuş gözlem turizmi tanıtımını yapılmadığını düşünmektedir. %38,5'lik kısım 1 dereceleyle, %12,75'lik kesim 2 dereceleyle orta, %2,25'lik kesim 3 ile iyi ve %0,25'lik kesim 4 ile en iyi şekilde tanıtımının yapıldığını belirtmiştir (Şekil 3.9) .

Şekil 3.9 : Katılımcıların bölgedeki kuş gözlem bilgilendirmeleri hakkında görüşleri.

4. DEĞERLENDİRME

Türkiye’de birbirinden farklı disiplinler tarafından yürütülen ekoturizm konulu araştırmalar gün geçtikçe artmaktadır. Birçok disiplinde günümüzde turizm ve kırsal kalkınmaya yönelik çalışmalarda ekoturizm üzerinde önemle durulmaktadır. Coğrafya bir mekan bilimi olarak, ekoturizme kaynaklık edebilecek doğal çevrenin çeşitli özelliklerini ve insan çevre ilişkisini kendi prensipleriyle incelemektedir. Ekoturizm alanlarının potansiyellerinin belirlenmesi ve sürdürülebilir turizm planlaması açısından önemli katkılar sağlamakta, öneriler sunmaktadır.

Muğla ili ülkemizin turizm potansiyeli açısından en zengin illerinden biridir. Muğla ilinde bulunan Köyceğiz-Dalyan bölgesi ve Gökova bölgeleri sahip olduğu doğal güzellik, tarihi zenginlik yanında biyolojik çeşitlilik açısından da ülkemizin en sıcak noktalarındandır. Bu özelliklerinden dolayı özel çevre koruma bölgesi olarak tesis edilmişlerdir.

Bu çalışmada bölgede hazli hazırda var deniz, kum, güneş gibi doğal kaynaklara dayalı olan kitle turizm olanaklarına ek olarak bölgenin ekolojik zenginliklerin de kullanıldığı ekoturizm potansiyelinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Buna göre alanda özellikle kuş gözlem turizmi adına nasıl bir zenginlik olduğu ve bu zenginliğin ne şekilde kullanılabilceği üzerine çalışma yapılmıştır.

Yapılan anket çalışmaları sonucunda bölgeye son yıllarda bol miktarda yerli turistin geldiği saptanmıştır. Bu nedenle yabancı turistlere bölgenin daha iyi tanıtılması sağlanmalıdır. Yine anket sonucuna göre bölgede tespit edilen yerli turistlerin bölgeye daha çok günübirlik seyahatler için geldiği görülmüştür. Katılımcıların %62’si lise mezunu ve %48,5’i orta gelir sınıfına dahildir. Yapılan birçok araştırmada kuş gözlem turizmini tercih eden turistlerin yüksek gelir seviyesine sahip yüksek öğrenim görmüş kişiler olması göz önüne alındığında bölgede böyle bir turist profilinin olmadığı saptanmıştır. Bu da alanın özelliklerinin tanıtımının yeterli derecede yapılmadığı anlamına gelmektedir. Bu nedenle alanın ve bölgede bulunan

kuşların tanıtımı yapılarak bölgeye daha fazla turistin getirilebileceği ön görülmektedir.

Bölgede ankete katılımcıların %88'i daha önce kuş gözlemi yapmamış olup %89,5'ini kuş görmek mutlu olacakları ifade edilmiştir. Bu nedenle alana gelen misafirlerin bu konuda önceden bilgilendirilmiş olması büyük önem arz etmektedir. Ancak alanda bununla ilgili bir alt yapı çalışmasına rastlanmamıştır. Katılımcıların bu aktivitenin hem doğayı ve kuşları korumaya yönelik hem turistler için bir çekicilik unsuru olarak kullanılabilmesi öğretilmeli ve kuş gözlemciliğine dair bir fikir oluşturulmalıdır. Katılımcıların %75'i göçmen kuşların hiçbirini %73'ü ise yerli kuşların hiçbirini tanımamaktadır. Kuş gözlem turizmi hakkında bilgilerinin olmadığı gibi yerli ve göçmen kuşlar hakkında da büyük çoğunluğun bilgisi olmadığı belirlenmiştir. Bu çalışmada literatür taraması yaparken elde edilen bilgiler doğrultusunda konuyla alakalı kaynak ve literatür azlığı dikkat çekicidir. Turistlerin kuşları tanıyabilmesi ve öğrenmesi için bu tür kaynak oluşturacak çalışmalar desteklenebilir, örnek kuş gözlem turları turistler için oluşturulabilir. Katılımcıların %77'lik büyük kısmı bölgenin turizm potansiyelinin çok yüksek olduğunu belirtmiştir ve %47'si bölgenin iyi tanıtılmadığını düşünmektedir.

Çakıcı (2006)' ya göre: Kuş gözlem faaliyetine katılım araştırma bulguları şöyledir: Kuş gözlem faaliyetinin yalnız yapılabileceği gibi 2 ile 5 kişi arasında değişen gruplar halinde de yapılabilmektedir. Genellikle küçük gruplar halinde ya da bireysel olarak gözlem yapılmaktadır. Türkiyedeki gözlemciler için bu faaliyet genellikle yurt içinde yapılması tercih edilmektedir. Ulaşım aracı olarak genellikle özel otomobil veya küçük otobüsler tercih edilmektedir. Gözleme gidilen bölgede konaklama ihtiyacı olursa, ortalama olarak 2-5 gece konaklanmakta olup; ilk tercih çadırıdır. İkinci tercih olarak pansiyondur belirtilmiştir. Bölgede çok sayıda çadır kurulacak alan, pansiyon ve apart oteller bulunmaktadır. Ayrıca araştırmaya katılan gözlemcilerden elde edilen bilgilere göre gözlem sırasında doğa fotoğrafçılığı, kelebek gözleme faaliyeti ve doğa yürüyüşü de yapılmaktadır. Belirtilen gerekliliklerin hepsini seçilen bölgelerin sağladığı belirlenmiştir.

Bölgede yapılan anket çalışmasına göre bölgeyi ziyaret eden turistler için çekicilik unsurları; Sultaniye kaplıcaları, azmak çayı, rüzgar sörfü, caretta caretta, su samurları, tekne turları, gününbirlik piknik aktiviteleri, doğa şeklinde sıralanabilir.

5. ÖNERİLER VE SONUÇ

Bu çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda KDÖKB ve GÖKB'nin ekoturizmin doğayı tüketmeyen bir dalı olan kuş gözlemciliği açısından büyük potansiyele sahip olduğu belirlenmiştir. Sahada yerinde yapılan gözlemler, anket çalışmaları, literatür taramaları gibi kaynaklar kullanılarak bu sonuca varılmıştır. Bölgenin ekolojik değerlere sahip olması, koruma alanı olması, coğrafi konumu, yöresel mimarinin varlığını günümüze kadar sürdürüyor, yerel halkın ekoturizme sıcak bakıyor olması, tarihi ve arkeolojik değerlere sahip olması gibi güçlü yönleri bulunmaktadır. Bu gibi korunan bölgelerin sahip olduğu bu özelliklerin sürdürülebilir olması çok önemlidir. Ekoturizm hem bu korumayı sağlamakta hem de bölgenin sosyo-ekonomik kalkınmasına büyük destek sağlamaktadır.

Yapılan anket sonuçlarına göre katılımcıların %75'i göçmen kuşların hiçbirini %73'ü ise yerli

kuşların hiçbirini tanımamaktadır. Bu sonuca göre bölgede yapılması gereken ilk olarak kuşların ve kuş gözlemciliğinin tanıtımı olmalıdır. Kuşların bir çekicilik unsuru olarak kullanılması ve tanıtılması gerekmektedir. Katılımcıların %88'inin hiç kuş gözlemi yapmadığı görülmüştür. Kuş gözlemciliğinin doğayı tüketmeyen bir ekoturizm türü olduğu ve özellikle deniz sezonunun kapandığı sonbahar kış mevsiminde yapılabilmesi bölgenin turizm potansiyeli oldukça arttıracığı ifade edilmelidir. Düzenlenen anketteki sonuçlara göre bölgedeki diğer çekicilik unsurları da korunmalı ve geliştirilmelidir.

Bölgede bulunan kuş gözlem potansiyelinin kullanılabilmesi için kuş türlerini tanıyan onların ekolojik özelliklerini bilen kuş rehberlerinin yetiştirilmesi ve uygun mevsimlerde rehberli kuş gözlem turlarının düzenlenmesi bölge ekonomisine büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bunun için yerel yönetimlerin ve ticari kuruluşların, üniversitede bulunan uzmanlardan ve bu konuda çalışan çeşitli sivil toplum kuruluşlarından yardım alarak başarılı bir şekilde yürütülmesi mümkün görünmektedir.

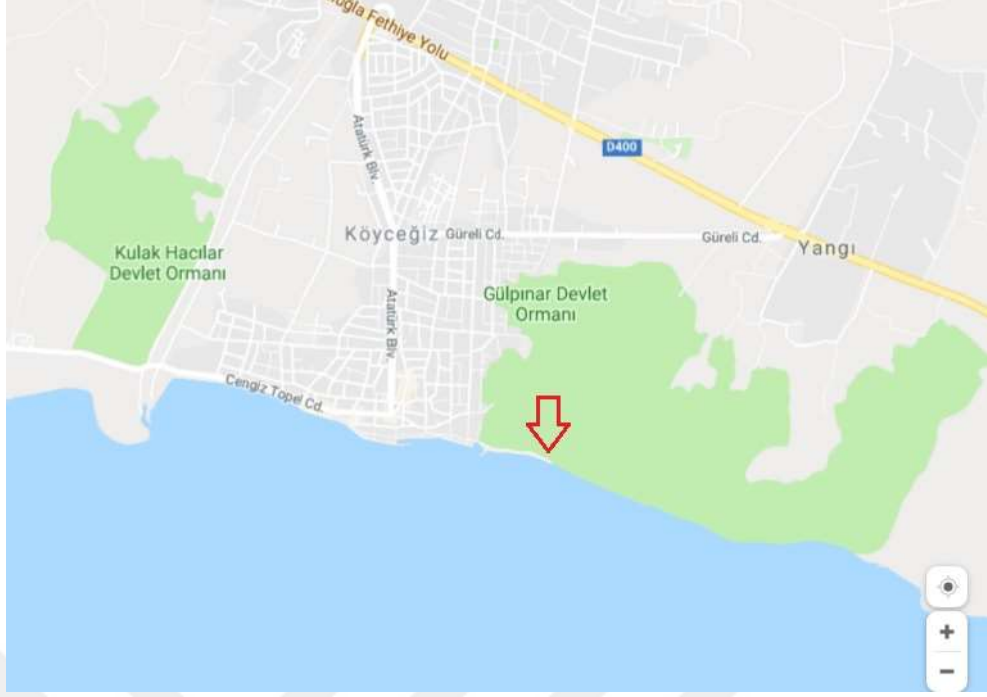

Bu çalışmadan elde edilen veriler ile yerli ve yabancı yayınlardan toplanan veriler ışığında örnek teşkil etmesi amacıyla 2 adet tur örneği düzenlenmiştir. Turlar düzenlenirken internet sitelerinde yer alan güncel kuş gözlem turları araştırılıp benzer programlama yapılmıştır. Oluşturulan turlardan bir tanesi Köyceğiz-Dalyan Özel Koruma Bölgesini diğeri ise Gökova Özel Koruma Bölgesini kapsamaktadır. Bölgelerde gözlem yapılacak olan noktalar haritalarda işaretlenmiştir. Kuş gözlemciliği sadece belli noktalarda yapılabilen bir faaliyet olmadığından potansiyeli olan ve kuş gözlemi yapılan noktalar genişletilebilir. Belirlenen noktalar 100 metre karelik alanları kapsayabilir. Trakus.com, Ebird.com gibi kuş gözlemciliği web sitelerinden alınan bilgilere göre oluşturulan göçmen ve yerli kuş türleri bu bölgelerde gözlemlenebilmektedir. Bölgede çekilen fotoğraflara tur örneklerinin sonunda yer verilmiştir.

Tur-1 : Köyceğiz-Dalyan Kuş Gözlem Turu (5 gün)

i. Birinci gün; Köyceğize ulaşım, konaklama yerine yerleşim ve bölgeyi tanıma ve gözlem noktalarını belirleme. Kuş gözlemciliği genellikle sabah erken saatlerde yapılan bir aktivite olduğundan ilk gün gözlem yapılması tercih edilmez. Bunun yerine bölgeyi tanımak, gözlem noktaları belirlemek gibi aktiviteler yapılmalıdır.

ii. İkinci gün; Sabahın ilk saatlerinde kahvaltı yapıp gözlem için belirlenen noktaya yola çıkılır. Sabah 05:45 kuş gözlem noktası Köyceğiz gölünde belirlenen Atatürk kordonu sonunda bulunan Gözlem Noktası-1'e ulaşım ve gözlem faaliyetine başlanır. Yaklaşık 4-5 saatlik gözlem sonunda öğle yemeği için Köyceğiz'e geçilir. Kalan zaman şehir turu ve serbest zaman olarak planlanır. Turda gözlemlenmesi beklenen kuş türleri; Küçük batağan (*Tachybaptus ruficollis*), Bahri (*Podiceps cristatus*), Karabatak (*Phalacrocorax carbo*), Büyük ak balıkçıl (*Ardea alba*), Leylek (*Ciconia ciconia*), Küçük ak balıkçıl (*Egretta garzetta*), Saz delicesi (*Circus aeruginosus*), Sakarmeke (*Fulica atra*), Yalıçapkını (*Alcedo atthis*), Tepeli toygar (*Galerida cristata*), Akkuyruksallayan (*Motacilla alba*), Taşkuşu (*Saxicola torquatus*), Gökardıç (*Monticola solitarius*), Karatavuk (*Turdus merula*), Karabaşlı ötleğen (*Sylvia atricapilla*), Çıvgın (*Phylloscopus*), Akyanaklı baştankara (*Poecile lugubris*), Sıvacı (*Sitta*), Alakarga (*Garrulus grandarius*), Saksığan (*Pica*), Leş kargası (*Corvus orone*), İspinoz (*Fringilla*), Saka (*Carduelis Carduelis*), Yeşilbaş (*Anas platyrhynchos*). Gözlem noktası-1 aşağıda veirilmişdir (Şekil 5.1) .

Şekil 5.1 : Köyceğiz gözlem noktası-1.

iii. Üçüncü gün; Sabahın ilk saatlerinde kahvaltı yapıp gözlem için beliren noktaya yola çıkılır. Sabah 05:00 İztuzu plajında bulunan kuş gözlem noktası-2'ye yolculuk yapılır ve gözleme başlanır. Yaklaşık 4-5 saat süren gözlemden sonra öğle yemeği dalyan'a transfer sağlanır. Daha sonrasında yaklaşık 25 dakika süren tekne turu ile kral mezarlıkları ziyaret edilir ve gözleme devam edilir. Opsiyonel olarak İztuzu plajı da ziyaret edilip caretta caretta gözlemlenebilir. Turda gözlemlenmesi beklenen kuş türleri; Bayağı kuzgun (*Corvus corax*), Yılan kartalı (*Circaetus gallicus*), İzmir yalıçapkını (*Halcyon smyrnensis*), Gece balıkçılı (*Nycticorax nycticorax*), Bayağı doğan (*Falco peregrinus*), Kızıl şahin (*Buteo rufinus*), Gökkuşgun (*Coracias garrulus*), Çulha kuşugiller (*Remizidae*), Küçük ağaçkakan (*Dryobates minör*), Kaya sıvacı kuşu (*Sitta neumayer*), Erguvani balıkçıl (*Ardea purpurea*), Kerkenez (*Falco sparverius*). Gözlem noktas-2 aşağıda belirtilmiştir (Şekil 5.2) .

Şekil 5.2 : Köyceğiz gözlem noktası-2.

iv. Dördüncü gün; Sabahın ilk saatlerinde kahvaltı yapıp gözlem için beliren noktaya yola çıkılır. Sabah 05:45 de Sultaniye kaplıcaları bölgesinde haritada gösterilen Gözlem Noktası-3'e ulaşım sağlanır.Yaklaşık 4-5 saat süren gözlem sonunda öğlen yemeği yine bölgede yenir. Turun son günü olarak Sultaniye kaplıcalarına gidilir.Turda gözlemlenmesi beklenen kuş türleri; Saz delicesi (*Circus aeruginosus*), Atmaca (*Accipiter*), Karabaş martı (*Chroicocephalus ridibundus*), Gümüş martı (*Larus cachinnans*), Kumru (*Streptopelia decaocto*), Çayır incir kuşu (*Anthus pratensis*), Dağ kuyruksallayanı (*Motacilla cinerea*), Küçük ak balıkçıl (*Egretta garzetta*), Kızılgerdan (*Erithacus rubecula*), Kara kızılkuşuk (*Phoenicurus ochruros*), Karabaşlı ötleğen (*Sylvia atricapilla*), Sürmeli çalığı (*Regulus ignicapilla*), Uzunkuyruklu baştankara (*Aegithalos caudatus*), Büyük baştankara (*Parus majör*), Serçe (*Passeridae*), Küçük iskete (*Serinus serinus*), Florya (*Chloris chloris*), Tarla çintesi (*Emberiza calandra*). Gözlem noktası-3 aşağıda belirtilmiştir (Şekil 5.3) .

Şekil 5.3 : Köyceğiz gözlem noktası-3.

v. Beşinci gün; Konaklama yerinden ayrılış ve tur bitimi.

Tur-2 : Gökova Körfezi Kuş Gözlem Turu(5 gün)

i. Birinci gün; Konaklama için Akyaka'ya ulaşım bölgeyi tanıma, gözlem noktaları belirleme.İlk gün bölge gezilir, gözlem noktaları oluşturulur, şehir keşfedilir.

ii. İkinci gün; Sabahın ilk saatlerinde kahvaltı yapıp gözlem için belirenen noktaya yola çıkılır. Sabah 05:45 de gözlem için Azmak nehrinin kenarında haritada belirtilen Gökova gözlem noktası-1'e ulaşım sağlanır ve gözleme başlanır. Öğle yemeği için azmak nehri kenarında bulunan restoranlardan biri seçilir ve daha sonra azmak nehrinde tekne turu yapılır. Turda gözlemlenmesi beklenen kuş türleri; (*Tachybaptus ruficollis*) Küçük batağan, (*Phalacrocorax carbo*) Karabatak, (*Ixobrychus minutus*) Küçük balaban, (*Ardeola ralloides*) Alaca balıkcıl, (*Egretta garzetta*) Küçük akbalıkcıl, (*Ardea cinerea*) Gri balıkcıl, (*Ciconia ciconia*) Leylek, (*Plegadis falcinellus*) Çeltikçi, (*Circaetus gallicus*) Yılan kartalı, (*Buteo buteo*) Şahin, (*Buteo rufinus*) Kızıl şahin, (*Falco tinnunculus*) Kerkenez, (*Alectoris chukar*) Kınalı keklik, (*Rallus aquaticus*) Su kılavuzu, (*Gallinula chloropus*)

Sutavuğu, (*Fulica atra*) Sakarmeke, (*Himantopus himantopus*) Uzunbacak, (*Charadrius dubius*) Küçük halkalı cılıbıt, (*Vanellus spinosus*) Mahmuzlu kızkuşu, (*Calidris minuta*) Küçük kumkuşu, (*Limosa limosa*) Çamurçullğu, (*Tringa glareola*) Orman düdükünü, (*Tringa nebularia*) Yeşilbacak, (*Actitis hypoleucos*) Dere düdükünü, (*Larus michahellis*) Gümüş martı. Gözlem noktası-1 aşağıda belirtilmiştir (Şekil 5.4) .

Şekil 5.4 : Gökova gözlem noktası-1.

iii. Üçüncü gün; Sabahın ilk saatlerinde kahvaltı yapıp gözlem için belirlenen noktaya yola çıkılır. Sabah 05:45 de gözlem için Gökçe sahilinde bulunan, haritada Gökova gözlem noktası-2 olarak gösterilen alana transfer sağlanır. Öğle yemeği de bölgede yanır. Yemekten sonra bölge yakınında bulunan Nefes adası ziyaret edilir. Gözlemlenmesi beklenen kuş türleri; (*Columba livia*) Kaya güvercin, (*Streptopelia decaocto*) Kumru, (*Streptopelia turtur*) Üveyik, (*Athene noctua*) Kukumav, (*Strix aluco*) Alaca baykuş, (*Apus apus*) Ebabil, (*Alcedo atthis*) Yalıçapkını, (*Merops apiaster*) Arıkuşu, (*Coracias garrulus*) Gökkuşgun, (*Upupa epops*) İbibik, (*Dendrocopos syriacus*) Alaca ağaçkakan, (*Calandrella rufescens*) Çorak toygarı, (*Galerida cristata*) Tepeli toygar, (*Alauda arvensis*) Tarlakuşu, (*Riparia riparia*) Kum kırlangıcı, (*Hirundo rustica*) Kırlangıç, (*Hirundo daurica*) Kızıl kırlangıç, (*Delichon urbica*) Ev kırlangıcı, (*Anthus trivialis*) Ağaç incirkuşu, (*Motacilla flava*) Sarı kuyruksallayan, (*Motacilla alba*) Akkuyruksallayan, (*Luscinia megarhynchos*) Bülbül, (*Oenanthe isabellina*) Boz kuyrukkakan, (*Oenanthe*

oenanthe) Kuyrukkakan, (*Turdus merula*) Karatavuk, (*Cettia cetti*) Kamış Bülbülü, (*Prinia gracilis*) Dikkuyruklu Ötleğen, (*Acrocephalus scirpaceus*) Saz kamışçını, (*Acrocephalus arundinaceus*) Büyük kamışçın, (*Sylvia rueppelli*) Karaboğazlı ötleğen, (*Sylvia curruca*) Küçük akgerdanlı ötleğen, (*Sylvia communis*) Akgerdanlı ötleğen. Gözlem nokası-2 aşağıda belirtilmiştir (Şekil 5.5) .

Şekil 5.5 : Gökova gözlem nokası-2.

iv. Dördüncü gün; Sabahın ilk saatlerinde kahvaltı yapıp gözlem için beliren noktaya yola çıkılır. Sabah 05:45 gözlem için Karaca mevkinde, haritada belirtilen Gökova gözlem nokası-3 adlı orman içi araziye gidilir. Öğle yemeği sonrası Sedir adasına gidip dinlenme ve rahatlama zamanı ayrılır. Gözlemlenmesi beklenen kuş türleri; (*Sylvia communis*) Akgerdanlı ötleğen, (*Parus caeruleus*) Mavi baştankara, (*Parus majör*) Büyük baştankara, (*Lanius collurio*) Kızılsırtlı örümcekkuşu, (*Lanius senatör*) Kızılbaşlı örümcekkuşu, (*Lanius nubicus*) Maskeli örümcekkuşu, (*Garrulus glandarius*) Alakarga, (*Pica pica*) Saksağan, (*Corvus monedula*) Küçük karga, (*Corvus corone pallescens*) Leş kargası, (*Corvus corax*) Kuzgun, (*Sturnus vulgaris*) Sığircık, (*Passer domesticus*) Serçe, (*Passer hispaniolensis*) Söğüt serçesi , (*Fringilla coelebs*) İspinoz, (*Carduelis chloris*) Florya, (*Carduelis cannabina*) Keten Kuşu, (*Carduelis Carduelis*) Saka, (*Miliaria calandra*) Tarla çintesi. Gözlem nokası-3 aşağıda belirtilmiştir (Şekil 5.6) .

Şekil 5.6 : Gökova gözlem noktası-3.

v. Beşinci gün; Konaklama yerinden ayrılış ve tur bitimi.

Seçilen bölgelerde çekilen örnek fotoğraflar aşağıda verilmiştir (Şekil 5.7) , (Şekil 5.8) , (Şekil 5.9) , (Şekil 5.10) .

Şekil 5.7 : Akyaka azmak nehri (fotoğraf : Cansu Çorba) .

Şekil 5.8 : Azmak nehri gözlem(fotoğraf: Cansu Çorba) .

Şekil 5.9 : Saz tavuğu- *Gallinula chloropus* (fotoğraf: Cansu Çorba) .

Şekil 5.10 : Azmak nehri(fotoğraf: Cansu Çorba) .

Bölgede konaklamalı tur yapmak istemeyen, yakın çevreden kuş gözlem turu için gelmek isteyen turistlere yönelik örnek günübirlik turlar da düzenlenmiştir. Tur detayları aşağıda bulunmaktadır. Ulaşım tercihi olarak Kara ve/veya hava yolu ulaşımına göre turlar düzenlenmiştir. Deniz yoluyla ulaşım sağlayacak turistler için sadece buluşma alanı değiştirilip aynı tur devam edebilmektedir.

Günübirlik Tur-1 Dalyan : Sabah 06:00 tur için buluşma ve gözlem noktasına transfer, transfer yapılırken sandviç tarzı atıştırmalıklar ile kahvaltı. Gözlem noktası olarak Dalyan ıztuzu plajı seçilmiştir. Belirlenen alanda gözlem yapılır, yaklaşık 4 saat süren gözlemin ardından öğle yemeği için Dalyan kenarlarında bulunan restoranlardan biri seçilir. Yemek sonrası tekne turu düzenlenir ve isteyenler için fotoğraf çekimleri de yapılabilmektedir. Kaunos kral mezarlıkları da ziyaret edilmiş olur. Öğleden sonra Sultaniye kaplıcalarına gidilir ve orada da gözlem yapılır. Akşam 19:00 tur biter. Turda gözlemlenmesi beklenen kuş türleri; Saz delicesi (*Circus aeruginosus*), Atmaca (*Accipiter*), Karabaş martı (*Chroicocephalus ridibundus*), Gümüş martı (*Larus cachinnans*), Kumru (*Streptopelia decaocto*), Çayır incir kuşu (*Anthus pratensis*), Dağ kuyruksallayanı (*Motacilla cinerea*), Küçük ak balıkçıl (*Egretta garzetta*), Kızılgerdan (*Erithacus rubecula*), Kara kızılkuşuk (*Phoenicurus ochruros*), Karabaşlı ötleğen (*Sylvia atricapilla*), Sürmeli çalığı (*Regulus ignicapilla*), Uzunkuyruklu baştankara (*Aegithalos caudatus*), Büyük baştankara (*Parus majör*), Serçe (*Passeridae*), Küçük iskete (*Serinus serinus*), Florya (*Chloris chloris*), Tarla çintesi (*Emberiza calandra*).

Günübirlık Tur-2 Akyaka : Sabah 05:00 Akyaka belde merkezinde buluşulur.Yapılan hızlı kahvaltının ardından gözlem noktası belirlemek için Kadın azmağı kenarına ulaşım sağlanır. Yaklaşık 4 saat süren gözlem ardından öğle yemeğı için,nehir kenarında bulunan restoranlardan biri seçilir. Yemekten sonra azmakta tekne turu yapılır. Doğa fotoğrafçılığı için fotoğraflar çekilebilir ve gözlem de aynı zamanda yapılabilir. Bölgede çok sayıda kuş türü bulunmaktadır ve öğle saatinde bile gözlem mümkündür. Öğleden sonra nefes adasına gidilir ve o bölgede de gözlem yapılır. Turda gözlemlenmesi beklenen kuş türleri; (Tachybaptus ruficollis) Küçük batağan, (Phalacrocorax carbo) Karabatak, (Ixobrychus minutus) Küçük balaban, (Ardeola ralloides) Alaca balıkçıl, (Egretta garzetta) Küçük akbalıkçıl, (Ardea cinerea) Gri balıkçıl, (Ciconia ciconia) Leylek, (Plegadis falcinellus) Çeltikçi, (Circæetus gallicus) Yılan kartalı, (Buteo buteo) Şahin, (Buteo rufinus) Kızıl şahin, (Falco tinnunculus) Kerkenez, (Alectoris chukar) Kınalı keklik, (Rallus aquaticus) Su kılavuzu, (Gallinula chloropus) Sutavuğı, (Fulica atra) Sakarmeke, (Himantopus himantopus) Uzunbacak, (Charadrius dubius) Küçük halkalı cılıbıt, (Vanellus spinosus) Mahmuzlu kızkuşu, (Calidris minuta) Küçük kumkuşu, (Limosa limosa) Çamurçullğu, (Tringa glareola) Orman düdükünü, (Tringa nebularia) Yeşilbacak, (Actitis hypoleucos) Dere düdükünü, (Larus michahellis) Gümüş martı.

KAYNAKLAR

- [1] Arslan, Y. (2005). Erdek ve Çevresinin Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt: 8, Sayı:13, s. 29-53.
- [2] <http://www.ekoturizmdernegi.org/tr.asp?sayfa=1>
- [3] Ceballos-Lascurain, H. (1996). Tourism, Ecotourism and Protected Areas. The Ecotourism Society-IUCN-CEE, Fransa.
- [4] https://bsc.smebg.net/ecotourguide/best_practices/articles/files/TIES.pdf
- [5] Luzar, E. J., Diagne, A., Gan, C., & Henning, B. R. (1995). Evaluating Nature-based Tourism Using the New Environmental Paradigm. *Journal of Agricultural and Applied Economics*. 27 (2), 544-555
- [6] Oruç, O. (2004). Bir Alternatif Turizm Türü Olan Doga-Atlı Spor Turizminin Kastamonu Örneği Üzerinde İrdelenmesi. Yıldız Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul.
- [7] Bulut Z. (2006). Kemaliye (Erzincan) İlçesi ve Yakın Çevresinin Alternatif Turizm Kapsamında Rekreatif Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- [8] Orams, M. B. (1995). Using Interpretation to Manage Nature-based Tourism, *Journal of Sustainable Tourism*, 4 (2), 81-94.
- [9] Baykan, E. (2007). Turizmin Yerel Kültür Üzerindeki Etkilerinin Yöre Halkı Tarafından Algılanması (Ürgüp Yöresine Yönelik Bir Uygulama), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara.
- [10] Kuter, N., & Ünal H. E., 2009. Sürdürülebilirlik Kapsamında Eko Turizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri, *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, No:2, s.146-156.
- [11] <https://ecotourism.org/what-is-ecotourism/>
- [12] Ovalı, P. K. (2007). Kitle Turizmi ve Ekolojik Turizmin Kavram, Mimari ve Çevresel Etkiler Bakımından Karşılaştırılması. *MEGARON*, Cilt 2, Sayı 2.
- [13] Küçükali, U. F. (2005). Havza Tanımı ve Doğal Kaynak Yönetimi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul
- [14] Yılmaz, E. (2002). Entegre Doğal Kaynak Yönetimi ve Bir Çalıştay. *Doğu Akdeniz Ormancılık Araştırma Enstitüsü Dergisi (DOA)*, 8, 1-30.

- [15] Kiper, T., & Arslan, M. (2007). Anadolu'da Doğa Turizmi Kapsamında Doğa Yürüyüşü Güzergâhlarının Belirlemede Örnek Bir Çalışma. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*. 4 (2), 165-174.
- [16] Soykan, F. (2003). Kırsal Turizm ve Türkiye Turizmi için Önemi. *Ege Coğrafya Dergisi*, 12.
- [17] <https://www.ktb.gov.tr/Eklenti/906,ttstratejisi2023pdf.pdf?0>
- [18] Şekercioğlu, Ç.H. (2002). Impacts of Birdwatching on Human and Avian Communities. *Environmental Conservation*, 29:282-289.
- [19] Cordell, H.K., & Herbert, N.G. (2002). The popularity of birding is still growing. *Birding*, 34: 54-59.
- [20] Kerlinger, P., & Brett, J. (1995). Hawk Mountain Sanctuary: a case study of birder visitation and birding economics. In: *Wildlife and Recreationists: Coexistence Through Management and Research*, ed. Birdwatching and conservation, 289
- [21] Sevindi, C. (2013). Ekoturizm ve Kuş Gözlemciliği Açısından Kuyucuk Gölü Kuş Cenneti. *Türk Coğrafya Dergisi*. Sayı:61. İstanbul
- [22] <https://www.census.gov/prod/2012pubs/fhw11-nat.pdf>
- [23] https://www.asharpeye.com/soaring-popularity-bird-watching/?doing_wp_cron=1572955147.2484500408172607421875
- [24] Cordell, H.K., Green G.T., & Betz, J.Z. (2009). Long-Term National Trends in Outdoor Recreation Activity Participation. USDA Forest Service.
- [25] Çakıcı A.C., & Harman S. (2006). Kuş Gözlemciliğinin Önemi: Türkiye'de Kuş Gözlemcilerinin Profili.
- [26] Çağlayan, E. (2005). Kuş Gözlemcileri, *Yolculuk: Kamil Koç Aylık Kültür ve Yaşam Dergisi*, Mayıs 2005: 18-25.
- [27] Bakırcı, M. (2002). Ekoturizm, II. Turizm Şurası (12-14 Nisan 2002) Bildiriler Kitabı, Cilt.2, Turizm Bakanlığı: 243-252, Ankara.
- [28] <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-10205/onemli-kus-alanlari-oka-projesi.html>
- [29] <https://www.dogadernegi.org/onemli-doga-alanlari/>
- [30] https://www.wikiwand.com/tr/T%C3%BCrkiye_ku%C5%9Flar_listesi
- [31] <http://www.milliparklar.gov.tr/haberler/%C3%BCIkemizde-g%C3%B6r%C3%BClen-ku%C5%9F-t%C3%BCr%C3%BC-sayisi-485-oldu>
- [32] <https://csb.gov.tr/sss/ozel-cevre-koruma>
- [33] Baş, T. (2005). Anket: Nasıl Hazırlanır,Uygulanır, Değerlendirilir? SeçkinYayıncılık, Ankara.
- [34] <https://ockb.csb.gov.tr/koycegiz-dalyan-ozel-cevre-koruma-bolgesi-i-2753>
- [35] Eken, G., Bozdoğan, M., İsafendiyaroğlu, S., Kılıç, D. T., & Lisa, Y., (2006). Türkiye'nin Önemli Doğa Alanları. Doğa Derneği Ankara. 1: 1-79, Ek 1:486-639
- [36] https://d2hawiim0tjbd8.cloudfront.net/downloads/turkiye_ureyen_ku_atlas.pdf

[37] <https://sadafag.org/kiyilar/gokova-projesi/gokova-korfezi>

[38] https://www.ntv.com.tr/seyahat/mugla-akyakada-ruzgar-sorfu-yogunlugu-yasaniyor.jD2mPIKL3kGy-Vi_Ke2dXQ

EKLER

Ek A : Türkiyede gözlemlenebilecek kuşlar listesi

Familiya	Cins	Türkçe adı	Yaşam biçimi
İspinozgiller(<i>Fringilidae</i>)			
	<i>Fringilla coelebs</i>	Bayağı ispinoz	Yerli
	<i>Fringilla montifringilla</i>	Dağ ispinozu	Göçmen
	<i>Carduelis chloris</i>	Florya	Yerli
	<i>Carduelis Carduelis</i>	Saka kuşu	Yerli
	<i>Carduelis spinus</i>	Kara başlı iskete	Yerli
	<i>Carduelis cannabina</i>	Keten kuşu	Yerli
	<i>Carduelis flavirostris</i>	Sarı gagalı keten kuşu	Yerli
	<i>Carduelis flammea</i>	Kuzey keten kuşu	Yarı göçmen
	<i>Carduelis citrinella</i>	Alp isketesi	Yarı göçmen
	<i>Rhodospiza obsoleta</i>	Boz alamecek	Yarı göçmen
	<i>Loxia curvirosta</i>	Bayağı çaprazgaga	Yerli
	<i>Rhodopechys sanguinea</i>	Alamecek	Yerli
	<i>Bucanetes mongolicus</i>	Doğu alameceği	Yerli
	<i>Bucanetes githagineus</i>	Küçük alamecek	Yerli
	<i>Carpodacus erythrinus</i>	Bayağı çütre	Yerli
	<i>Carpodacus rubicilla</i>	Büyük çütre	Yarı göçmen
	<i>Pyrrhula coccothraustes</i>	Bayağı kocabaş	Yerli
	<i>Serinus pusillus</i>	Kara iskete	Yerli
	<i>Serinus serinus</i>	Küçük iskete	Yerli
	<i>Serinus syriacus</i>	Suriye kanaryası	Yarı göçmen
Kirazkuşugiller(<i>Emberizidae</i>)			
	<i>Plectrophenax nivalis</i>	Alaca kiraz kuşu	Göçmen
	<i>Emberiza leucocephalos</i>	Ak başlı kiraz kuşu	Göçmen
	<i>Emberiza citrinella</i>	Sarı kiraz kuşu	Yerli
	<i>Emberiza cirrus</i>	Bahçe kiraz kuşu	Yerli
	<i>Emberiza cia</i>	Kaya kiraz kuşu	Yerli
	<i>Emberiza striolata</i>	Gri başlı kiraz kuşu	Göçmen
	<i>Emberiza cineracea</i>	Boz kiraz kuşu	Yerli
	<i>Emberiza hortulana</i>	Bayağı kiraz kuşu	Yerli
	<i>Emberiza buchanani</i>	Doğu kiraz kuşu	Yerli
	<i>Emberiza caesia</i>	Kızıl kiraz kuşu	Yerli
	<i>Emberiza rustica</i>	Ak kaşlı kiraz kuşu	Göçmen

	<i>Emberiza pusilla</i>	Küçük kiraz kuşu	
	<i>Emberiza schoeniclus</i>	Bataklık kiraz kuşu	Yerli
	<i>Emberiza bruniceps</i>	Kızıl başlı kiraz kuşu	Yerli
	<i>Emberiza melanocephala</i>	Kara başlı kiraz kuşu	Yerli
	<i>Emberiza sahari</i>	Ev kiraz kuşu	Göçmen
	<i>Emberiza calandra</i>	Tarla kiraz kuşu	Yerli
	<i>Emberiza aureola</i>	Kuşaklı kiraz kuşu	Göçmen
	<i>Calcarius lapponicus</i>	Lapon çintesi	Göçmen
Sarıasmagiller(<i>Oriolidae</i>)			
	<i>Oriolus oriolus</i>	Bayağı sarıasma	Yerli
Kargagiller(<i>Corvidae</i>)			
	<i>Nucifraga caryocatactes</i>	Gök nar kargası	Göçmen
	<i>Pyrrhocorax graculus</i>	Sarı gagalı dağ kargası	Yerli
	<i>Pyrrhocorax pyrrhocorax</i>	Kırmızı gagalı dağ kargası	Yerli
	<i>Garrulus glandarius</i>	Bayağı alakarga	Yerli
	<i>Pica pica</i>	Avrupa saksaganı	Yerli
	<i>Corvus corax</i>	Bayağı kuzgun	Yerli
	<i>Corvus ruficollis</i>	Çöl kuzgunu	Göçmen
	<i>Corvus monedula</i>	Küçük karga	Göçmen
	<i>Corvus frugilegus</i>	Ekin kargası	Yerli
	<i>Corvus corone</i>	Leş kargası	Yerli
	<i>Corvus corone corone</i>	Avrupa leş kargası	Göçmen
	<i>Corvus rhipidurus</i>	Kısa kuyruklu kuzgun	Göçmen
Sığırcıklar(<i>Sturnidae</i>)			
	<i>Sturnus vulgaris</i>	Bayağı sığırcık	Yerli
	<i>Sturnus roseus</i>	Ala sığırcık	Yerli
	<i>Acridotheres tristis</i>	Çiğdeci	Yerli
Tırnaşık kuşugiller(<i>Certhiidae</i>)			
	<i>Certhia familiaris</i>	Orman tırnaşık kuşu	Yerli
	<i>Certhia brachydactyla</i>	Bahçe tırnaşık kuşu	Yerli
Duvar tırnaşık kuşugiller (<i>Tichodromadidae</i>)			
	<i>Tichodroma uraiam</i>	Bayağı duvar tırnaşık kuşu	Yerli
Serçegiller(<i>Passeridae</i>)			
	<i>Passer domesticus</i>	Bayağı serçe	Yerli
	<i>Passer hispaniolensis</i>	Söğüt serçesi	Yerli
	<i>Passer moabiticus</i>	Çalı serçesi	Yerli
	<i>Passer montanus</i>	Ağaç serçesi	Yerli Yerli
	<i>Carpospiza brachydactyla</i>	Boz serçe	Yerli
	<i>Petronia xanthocollis</i>	Sarı gerdanlı serçe	Yerli
	<i>Petronia petronia</i>	Kaya serçesi	Yerli
	<i>Montifringilla nivalis</i>	Kar serçesi	Yerli
Baştankaragiller (<i>Paridae</i>)			
	<i>Palus palustris</i>	Bataklık baştankarası	Yerli
	<i>Palus lugubris</i>	Dağ baştankarası	Yerli

	<i>Parus ater</i>	Çam baştankarası	Yerli Yerli
	<i>Parus caeruleus</i>	Mavi baştankara	Yerli
	<i>Parus major</i>	Büyük baştankara	Yerli
Uzunkurukgiller (<i>Aegithalidae</i>)			
	<i>Aegithalos caudatus</i>	Bayağı uzunkuyruk	Yerli
Çitkuşugiller (<i>Troglodytidae</i>)			
	<i>Troglodytes troglodytes</i>	Bayağı çit kuşu	Göçmen
Sıvacıkuşugiller (<i>Sittidae</i>)			
	<i>Sitta krueperi</i>	Anadolu sıvacı kuşu	Göçmen
	<i>Sitta europaea</i>	Bayağı sıvacı kuşu	Göçmen
	<i>Sitta tephronota</i>	Büyük kaya sıvacı kuşu	Göçmen
	<i>Sitta neumayer</i>	Kaya sıvacı kuşu	Göçmen
Örümcek kuşugiller (<i>Laniidae</i>)			
	<i>Lanius isabellinus</i>	Kızıl kuyruklu örümcek kuşu	Göçmen
	<i>Lanius collurio</i>	Kızıl sırtlı örümcek kuşu	Göçmen
	<i>Lanius schach</i>	Uzun kuyruklu örümcek kuşu	Göçmen
	<i>Lanius minor</i>	Kara alınlı örümcek kuşu	Göçmen
	<i>Lanius senator</i>	Kızıl başlı örümcek kuşu	Yerli
	<i>Lanius nubicus</i>	Alaca örümcek kuşu	Yerli
	<i>Lanius meridionalis</i>	Bozkır örümcek kuşu	
Çulhakuşugiller (<i>Remizidae</i>)			
	<i>Remiz pendulinus</i>	Bayağı çulha kuşu	Yerli
Bıyıklı baştankaragiller (<i>Paradoxornithidae</i>)			
	<i>Pranus biarmicus</i>	Bıyıklı baştankara	Yerli
Toygargiller (<i>Alaudidae</i>)			
	<i>Ammomanes deserti</i>	Çöl toygarı	Yerli
	<i>Ammomanes cinctura</i>	Küçük çöl toygarı	Göçmen
	<i>Melanocorypha calandra</i>	Boğmaklı toygar	Yerli
	<i>Melanocorypha d bimaculata</i>	Küçük boğmaklı toygar	Yerli
	<i>Alauda gulgula</i>	Küçük tarla kuşu	Göçmen
	<i>Melanocorypha leucoptera</i>	Ak kanatlı toygar	Göçmen
	<i>Melanocorypha yeltoniensis</i>	Kara toygar	Göçmen
	<i>Calandrella brachydactyla</i>	Bozkır toygarı	Yerli
	<i>Alaudala rufescens</i>	Çorak toygarı	Yerli
	<i>Calandrella cheleensis</i>	Asya kısa parmaklı toygarı	Göçmen
	<i>Galerida cristata</i>	Tepeli toygar	Yerli
	<i>Lullula arborea</i>	Orman toygarı	Yerli
	<i>Alauda arvensis</i>	Bayağı toygar	Yerli
	<i>Eremophila alpestris</i>	Kulaklı toygar	Yerli
	<i>Alaemon alaudipes</i>	Hüthüt toygarı	Göçmen
Kırlangıçgiller (<i>Hirundinidae</i>)			
	<i>Riparia riparia</i>	Kum kırlangıcı	Yerli
	<i>Ptyonoprogne rupestris</i>	Kaya kırlangıcı	Yerli
	<i>Ptyonoprogne fuligula</i>	Küçük kaya kırlangıcı	Göçmen
	<i>Hirundo rustica</i>	Kır kırlangıcı	Yerli

	<i>Hirundo daurica</i>	Kızıl kırlangı.	Yerli
	<i>Delichon urbica</i>	Ev kırlangıcı	Yerli
Kuyruksallayangiller (<i>Motacillidae</i>)			
	<i>Anthus richardi</i>	Richard incir kuşu	Göçmen
	<i>Anthus rubescens japonicus</i>	Pasifik incir kuşu	Göçmen
	<i>Anthus campestris</i>	Kır incir kuşu	Yerli
	<i>Anthus trivialis</i>	Ağaç incir kuşu	Yerli
	<i>Anthus hodgsoni</i>	Yeşil sırtlı incir kuşu	Göçmen
	<i>Anthus cervinus</i>	Kızıl gerdanlı incir kuşu	Göçmen
	<i>Anthus spinoletta</i>	Dağ incir kuşu	Yerli
	<i>Motacilla flava</i>	Sarı kuyruksallayan	Yerli
	<i>Motacilla citreola</i>	Sarı başlı kuyruksallayan	Yerli
	<i>Motacilla cinerea</i>	Dağ kuyruksallayanı	Yerli
	<i>Motacilla alba</i>	Ak kuyruksallayan	Yerli
Arap bülbülgiller (<i>Pycnonotidae</i>)			
	<i>Pycnonotus xanthopygos</i>	Bayağı arap bülbülü	Yerli
	<i>Pycnonotus leucotis</i>	Ak yanaklı arapbülbülü	Yerli
İpekkuyrukgiller (<i>Bombycillidae</i>)			
	<i>Bombycilla garrulus</i>	Bayağı iğekkuyruk	Göçmen
İpekli boğangiller (<i>Hypocoliidae</i>)			
	<i>Hypocolius ampelinus</i>	İpekli boğan	Göçmen
Su karatavuğugiller (<i>Prunellidae</i>)			
	<i>Prunella modularis</i>	Bayağı dağbülbülü	Yerli
	<i>Prunella ocularis</i>	Sürmeli dağbülbülü	Yerli
	<i>Cinclus cinclus</i>	Derekuşu	Yerli
	<i>Prunella collaris</i>	Büyük dağbülbülü	Yerli
	<i>Prunella montanella</i>	Sibirya dağbülbülü	Göçmen
Karatavukgiller (<i>Turdidae</i>)			
	<i>Monticola saxatilis</i>	Taşkızılı	Göçmen
	<i>Monticola solitarius</i>	Gök ardıç kuşu	Yerli
	<i>Turdus torquatus</i>	Boğmaklı ardıç kuşu	Yerli
	<i>Turdus merula</i>	Karatavuk	Yerli
	<i>Turdus pilaris</i>	Tarla ardıç kuşu	Göçmen
	<i>Turdus philomelos</i>	Öter ardıç kuşu	Yerli
	<i>Turdus iliacus</i>	Kızıl ardıç kuşu	Göçmen
	<i>Turdus viscivorus</i>	Ökse ardıç kuşu	Yerli
	<i>Turdus ruficollis</i>	Kara gerdanlı ardıç	Göçmen
Ötleğengiller (<i>Sylviidae</i>)			
	<i>Sylvia cantillans</i>	Bıyıklı ötleğen	Yerli
	<i>Sylvia cantillans</i>	Sarı göğüslü ötleğen	Göçmen
	<i>Sylvia mystacea</i>	Pembe göğüslü ötleğen	Yerli
	<i>Sylvia melanocephala</i>	Maskeli ötleğen	Yerli
	<i>Sylvia melanothorax</i>	Pullu ötleğen	Göçmen
	<i>Sylvia rueppelli</i>	Karaboğazlı ötleğen	Göçmen
	<i>Sylvia nana</i>	Çöl ötleğeni	Göçmen
	<i>Sylvia hortensis</i>	Ak gözlü ötleğen	Yerli

	<i>Sylvia nisoria</i>	Çizgili ötleğen	Yerli
	<i>Sylvia curruca</i>	Küçük akgerdan	Yerli
	<i>Sylvia communi</i>	Akgerdanlı ötleğen	Yerli
	<i>Sylvia borin</i>	Boz ötleğen	Yerli
	<i>Sylvia atricapilla</i>	Karabaş ötleğen	Yerli
	<i>Sylvia conspicillata</i>	Bozkır ötleğeni	Yerli
	<i>Sylvia undata</i>	Funda ötleğeni	Yerli
	<i>Cettia cettia</i>	Kamış bülbülü	Yerli
	<i>Cisticola juncidis</i>	Yelpazekuyruk	Yerli
	<i>Phylloscopus trochiloides</i>	Yeşil çıvgın	Yerli
	<i>Phylloscopus inornatus</i>	Sarı kaşlı çıvgın	Göçmen
	<i>Phylloscopus humei</i>	Yaprak söğütbülbülü	Göçmen
	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	Orman çıvgını	Yerli
	<i>Phylloscopus collybita</i>	Bayağı çıvgın	Yerli
	<i>Phylloscopus trochilus</i>	Söğüt bülbülü	Göçmen
	<i>Phylloscopus neglectus</i>	Küçük çıvgın	Göçmen
	<i>Phylloscopus bonelli</i>	Boz çıvgın	Yerli
	<i>Phylloscopus sindianus</i>	Kafkas çıvgını	Yerli
	<i>Phylloscopus borealis</i>	Boz söğütbülbülü	Göçmen
	<i>Hippolais pallida</i>	Ak mukallit	Yerli
	<i>Hippolais caligata</i>	Küçük mukallit	
	<i>Hippolais languida</i>	Dağ mukallidi	Yerli
	<i>Hippolais olivetorum</i>	Zeytin mukalliti	Yerli
	<i>Iduna rama</i>	Sazak mukallidi	Yerli
	<i>Hippolais icterina</i>	Sarı mukallit	Yerli
	<i>Hippolais polyglotta</i>	Kısa kanatlı sarı mukallit	Göçmen
	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	Kındıra kamışçını	Yerli
	<i>Acrocephalus agricola</i>	Doğu kamışçını	Yerli
	<i>Acrocephalus dumetorum</i>	Kuzey kamışçını	Göçmen
	<i>Acrocephalus palustris</i>	Çalı kamışçını	Yerli
	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	Saz kamışçını	Yerli
	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	Büyük kamışçın	Yerli
	<i>Acrocephalus melanopogon</i>	Bıyıklı kamışçın	Yerli
	<i>Acrocephalus paludicola</i>	Sarı kamışçın	Göçmen
	<i>Locustella naevi</i>	Çekirge kamışçını	Göçmen
	<i>Locustella fluviatilis</i>	Ağaç kamışçını	Göçmen
	<i>Locustella luscinioides</i>	Bataklık kamışçını	Yerli
Sinekkapangiller (<i>Muscicapidae</i>)			
	<i>Cercotrichas galactotes</i>	Pas renkli çalı kızılgerdanı	Yerli
	<i>Muscicapa striata</i>	Benekli sinekkapan	Yerli
	<i>Ficedula parva</i>	Küçük sinekkapan	Yerli
	<i>Ficedula semitorquata</i>	Alaca sinekkapan	Yerli
	<i>Ficedula albicollis</i>	Halkalı sinekkapan	Göçmen
	<i>Ficedula hypoleuca</i>	Kara sinekkapan	Göçmen
	<i>Saxicola rubetra</i>	Çayır taşçalı	Göçmen
	<i>Saxicola torquata</i>	Taş kuşu	Göçmen
	<i>Saxicola maura</i>	Sibirya taşkuşu	Göçmen

	<i>Erithacus rubecula</i>	Kızılgırdan	Yerli
	<i>Luscinia luscinia</i>	Ardıç bülbülü	Göçmen
	<i>Luscinia megarhynchos</i>	Bülbül	Yerli
	<i>Luscinia svecica</i>	Gökgerdan	Yerli
	<i>Phoenicurus ochruros</i>	Kara kızılkuşuk	Yerli
	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	Bayağı kızılkuşuk	Yerli
	<i>Oenanthe isabellina</i>	Boz kuyrukkakan	Yerli
	<i>Oenanthe oenanthe</i>	Bayağı kuyrukkakan	Yerli
	<i>Oenanthe pleschanka</i>	Alaca kuyrukkakan	Yerli
	<i>Oenanthe hispanica</i>	Kara kulaklı kurukkakakan	Yerli
	<i>Oenanthe deserti</i>	Çöl kuyrukkakanı	
	<i>Oenanthe finschii</i>	Ak sırtlı kuyrukkakan	Yerli
	<i>Oenanthe xanthopyrna</i>	Kızılca kuyrukkakan	Yerli
	<i>Oenanthe lugens</i>	Kara sırtlı kuyrukkakan	Yerli
	<i>Oenanthe leucopyga</i>	Ak tepeli kuyrukkakan	Göçmen
	<i>Oenanthe moesta</i>	Büyük kızılca kuyrukkakan	Göçmen
	<i>Irania gutturalis</i>	Taş bülbülü	Yerli
	<i>Cercomela melanura</i>	Karakuşuk	Göçmen
Yelpazekuşukgiller (<i>Cisticolidae</i>)			
	<i>Prinia gracilis</i>	Dikkuşuklu ötleğen	Yerli
Çalıkuşugiller (<i>Regulidae</i>)			
	<i>Regulus regulus</i>	Bayağı çalıkuşu	Göçmen
	<i>Regulus ignicapillus</i>	Sürmeli çalıkuşu	Göçmen
Baykuşgiller (<i>Strigidae</i>)			
	<i>Otus scops</i>	İşak kuşu	Yerli
	<i>Otus brucei</i>	Çizgili işak kuşu	Yerli
	<i>Bubo bubo</i>	Bayağı puhu	Yerli
	<i>Ketupa zeylonensis</i>	Balık baykuşu	Yerli
	<i>Athene noctua</i>	Kukumav	Yerli
	<i>Strix aluco</i>	Alaca baykuş	Yerli
	<i>Asio otus</i>	Kulaklı orman baykuşu	Yerli
	<i>Asio flammeus</i>	Kır baykuşu	Yerli
	<i>Aegolius funereus</i>	Paçalı baykuş	Yerli
Peçeli başkuşugiller (<i>Tytonidae</i>)			
	<i>Tyto alba</i>	Bayağı peçeli baykuş	Yerli
Atmacagiller (<i>Accipitridae</i>)			
	<i>Pernis apivorus</i>	Bayağı arı şahini	Yerli
	<i>Pernis ptilorhyncus</i>	Tepeli arı şahinin	Göçmen
	<i>Milvus migrans</i>	Kara çaylak	Yerli
	<i>Milvus milvus</i>	Kızıl çaylak	Göçmen
	<i>Haliaeetus albicilla</i>	Ak kuyruklu kartal	Yerli
	<i>Gypaetus barbatus</i>	Sakallı akbaba	Yerli
	<i>Elanus caeruleus</i>	Ak çaylak	Yerli
	<i>Neophron percnopterus</i>	Mısır akbabası	Yerli
	<i>Gyps fulvus</i>	Kızıl akbaba	Yerli
	<i>Aegypius monachus</i>	Kara akbaba	Yerli
	<i>Circaetus gallicus</i>	Yılan kartalı	Yerli

	<i>Circus aeruginosus</i>	Saz delicesi	Yerli
	<i>Circus cyaneus</i>	Gökçe toygun	Göçmen
	<i>Circus macrourus</i>	Bozkır toygunu	Yerli
	<i>Circus pygargus</i>	Çayır toygunu	Yerli
	<i>Accipiter gentilis</i>	Çakır kuşu	Yerli
	<i>Accipiter nisus</i>	Bayağı atmaca	Yerli
	<i>Accipiter d brevipes</i>	Yaz atmacası	Yerli
	<i>Buteo buteo</i>	Bayağı şahin	Yerli
	<i>Buteo rufinus</i>	Kızıl şahin	Yerli
	<i>Buteo lagopus</i>	Paçalı şahin	Göçmen
	<i>Aquila pomarina</i>	Küçük orman kartalı	Yerli
	<i>Aquila clanga</i>	Büyük orman kartalı	Göçmen
	<i>Aquila nipalensis</i>	Bozkır kartalı	Yerli
	<i>Aquila heliaca</i>	Şah kartal	Yerli
	<i>Aquila chrysaetos</i>	Kaya kartalı	Yerli
	<i>Aquila fasciata</i>	Tavşancıl	Yerli
	<i>Hieraaetus pennatus</i>	Küçük kartal	Yerli
Balık kartaligiller (<i>Pandionidae</i>)			
	<i>Pandion heliaetus</i>	Balık kartalı	Yerli
Doğangiller (<i>Falconidae</i>)			
	<i>Falco biarmicus</i>	Bıyıklı doğan	Yerli
	<i>Falco cherrug</i>	Ulu doğan	Yerli
	<i>Falco columbarius</i>	Boz doğan	Göçmen
	<i>Falco concolor</i>	İsli doğan	Göçmen
	<i>Falco eleonora</i>	Ada doğanı	Yerli
	<i>Falco naumanni</i>	Küçük kerkenez	Yerli
	<i>Falco peregrinoides</i>	Kızıl enseli doğan	Göçmen
	<i>Falco d peregrinus</i>	Bayağı doğan	Yerli
	<i>Falco subbuteo</i>	Delice doğan	Yerli
	<i>Falco tinnunculus</i>	Bayağı kerkenez	Yerli
	<i>Falco vespertinus</i>	Aladoğan	Yerli
Yelkovangiller (<i>Procellariidae</i>)			
	<i>Puffinus yelkouan</i>	Yelkovan	Göçmen
	<i>Calonectris diomedea</i>	Boz yelkovan	Göçmen
Fırtınakuşugiller (<i>Hydrobatidae</i>)			
	<i>Hydrobates pelagicus</i>	Fırtına kuşu	Göçmen
Dalgiçkuşugiller (<i>Gaviidae</i>)			
	<i>Gavia stellata</i>	Kızıl gerdanlı dalgiç	Göçmen
	<i>Gavia arctica</i>	Kara gerdanlı dalgiç	Göçmen
	<i>Gavia immer</i>	Buz dalgıcı	Göçmen
Batağangiller (<i>Podicipedidae</i>)			
	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	Küçük batağan	Yerli
	<i>Podiceps cristatus</i>	Bahri	Yerli
	<i>Podiceps grisegena</i>	Kızıl boyunlu batağan	Yerli
	<i>Podiceps auritus</i>	Kulaklı batağan	Göçmen
	<i>Podiceps nigricollis</i>	Kara boyunlu batağan	Yerli
Tropikkuşları (<i>Phaethontidae</i>)			

	<i>Phaethon lepturus</i>	Ak kuyruklu tropik kuşu	Göçmen
Sümsük kuşugiller (<i>Sulidae</i>)			
	<i>Morus bassunus</i>	Sümsük kuşu	Göçmen
Karabatakgiller (<i>Phalacrocoracidae</i>)			
	<i>Phalacrocorax carbo</i>	Karabatak	Yerli
	<i>Phalacrocorax aristotelis</i>	Tepeli karabatak	Yerli
	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	Küçük karabatak	Yerli
Yılanboyungiller (<i>Anhingidae</i>)			
	<i>Anhinga melanogaster</i>	Yılanboyun	Göçmen
Pelikangiller (<i>Pelecanidae</i>)			
	<i>Pelecanus onocrotalus</i>	Ak pelikan	Yerli
	<i>Pelecanus dcrispus</i>	Tepeli pelikan	Yerli
Balıkçığıllar (<i>Ardeidae</i>)			
	<i>Botaurus stellaris</i>	Bayağı balaban	Yerli
	<i>Ixobrychus minutus</i>	Küçük balaban	Yerli
	<i>Nycticorax nycticorax</i>	Gece balıkçılı	Yerli
	<i>Ardeola ralloides</i>	Alaca balıkçıl	Yerli
	<i>Bubulcus ibis</i>	Sığır balıkçılı	Yerli
	<i>Egretta garzetta</i>	Küçük ak balıkçıl	Yerli
	<i>Ardea alba</i>	Büyük ak balıkçıl	Yerli
	<i>Ardea d cinerea</i>	Gri balıkçıl	Yerli
	<i>Ardea purpurea</i>	Erguvani balıkçıl	Yerli
	<i>Butorides striata</i>	Yeşil sırtlı balıkçıl	Göçmen
Leylekgiller (<i>Ciconiidae</i>)			
	<i>Mycteria ibis</i>	Sarı gagalı leylek	Göçmen
	<i>Ciconia nigra</i>	Kara leylek	Yerli
	<i>Ciconia ciconia</i>	Leylek	Yerli
Aynakgiller (<i>Threskiornithidae</i>)			
	<i>Plegadis falcinellus</i>	Bayağı aynak	Yerli
	<i>Geronticus eremita</i>	Kelaynak	Yerli
	<i>Platalea leucorodia</i>	Bayağı kaşıkçı	Yerli
Flamingolar (<i>Phoenicopteriformes</i>)			
	<i>Phoenicopterus ruber</i>	Büyük flamingo	Göçmen
	<i>Phoenicopterus minor</i>	Küçük flamingo	Yerli
Ördekgiller (<i>Anatidae</i>)			
	<i>Cygnus olor</i>	Sessiz kuğu	Yerli
	<i>Cygnus columbianus</i>	Küçük kuğu	Göçmen
	<i>Cygnus cygnus</i>	Ötücü kuğu	Göçmen
	<i>Anser fabalis</i>	Tarla kazı	Göçmen
	<i>Anser albifrons</i>	Sakarca	
	<i>Anser erythropus</i>	Küçük sakarca	
	<i>Anser anser</i>	Bozkaz	Yerli
	<i>Anser d brachyrhynchus</i>	Küçük tarla kazı	Göçmen
	<i>Branta leucopsis</i>	Ak yanaklı kaz	Göçmen
	<i>Branta bernicla</i>	Yosun kazı	Göçmen
	<i>Branta ruficollis</i>	Sibirya kazı	Göçmen
	<i>Branta canadensis</i>	Kanada kazı	Göçmen

	<i>Alopochen aegyptiacus</i>	Mısır kazı	Göçmen
	<i>Tadorna ferruginea</i>	Angut	Yerli
	<i>Tadorna tadorna</i>	Suna	Yerli
	<i>Anas penelope</i>	Fiyu	Göçmen
	<i>Anas strepera</i>	Boz ördek	Yerli
	<i>Anas crecca</i>	Çamurcun	Yerli
	<i>Anas platyrhynchos</i>	Yeşilbaş	Yerli
	<i>Anas acuta</i>	Kılkuyruk	Yerli
	<i>Anas falcata</i>	Büyük çamurcun	
	<i>Anas querquedula</i>	Çıkrıkçın	Yerli
	<i>Anas clypeata</i>	Bayağı kaşıkğaga	
	<i>Marmaronetta angustirostris</i>	Yaz ördeği	Yerli
	<i>Netta rufina</i>	Macar ördeği	Yerli
	<i>Aythya ferina</i>	Elmabaş ördeği	Yerli
	<i>Aythya nyroca</i>	Pasbaş patka	Yerli
	<i>Aythya fuligula</i>	Tepeli patka	Yerli
	<i>Aythya marila</i>	Karbaş patka	Yerli
	<i>Spatula clypeata</i>	Kaşıkğaga	Yerli
	<i>Somateria mollissima</i>	Pufla kazı	Göçmen
	<i>Clangula hyemalis</i>	Telkuyruk	Göçmen
	<i>Melanitta nigra</i>	Bayağı kara ördek	Göçmen
	<i>Melanitta fusca</i>	Kadife ördek	Göçmen
	<i>Melanitta d deglandi</i>	Ak kanatlı kara ördek	Göçmen
	<i>Bucephala clangula</i>	Altıngöz	Göçmen
	<i>Mergellus albellus</i>	Sütlabi	Göçmen
	<i>Mergus serrator</i>	Tarakdiş	Göçmen
	<i>Mergus merganser</i>	Büyük tarakdiş	Göçmen
	<i>Oxyura d jamaicensis</i>	Kara başlı dikkuuyruk	Göçmen
	<i>Oxyura leucocephala</i>	Dikkuuyruk	Yerli
Yelvegiller (<i>Rallidae</i>)			
	<i>Rallus aquaticus</i>	Su kılavuzu	Yerli
	<i>Porzana porzana</i>	Benekli sutavuğu	Göçmen
	<i>Porzana parva</i>	Bataklık sutavuğu	Göçmen
	<i>Porzana pusilla</i>	Küçük sutavuğu	Göçmen
	<i>Crex crex</i>	Bıldırcın kılavuzu	Yerli r
	<i>Gallinula chloropus</i>	Saztavuğu	Yerli
	<i>Porphyrio poliocephalus</i>	Sazhorozu	Yerli
	<i>Fulica atra</i>	Sakarmeke	Yerli
	<i>Zapornia parva</i>	Bataklık suyelvesi	Yerli
	<i>Zapornia pusilla</i>	Küçük suyelvesi	Yerli
Turnagiller (<i>Gruidae</i>)			
	<i>Grus grus</i>	Bayağı turna	Yerli
	<i>Grus d leucogeranus</i>	Ak turna	Göçmen
	<i>Anthropoides virgo</i>	Telli turna	Yerli
Toygiller (<i>Otididae</i>)			
	<i>Tetrax tetrax</i>	Mezgeldek	Yerli
	<i>Chlamydotis undulata</i>	Hubara	Göçmen

	<i>Otis tarda</i>	Toy	Yerli
Poyraz kuşugiller (<i>Haematopodidae</i>)			
	<i>Haematopus ostralegus</i>	Bayağı poyraz kuşu	Yerli
Kılıçgagagiller (<i>Recurvirostridae</i>)			
	<i>Himantopus himantopus</i>	Bayağı uzunbacak	Yerli
	<i>Recurvirostra avosetta</i>	Bayağı kılıçgaga	Yerli
Kocagözgiller (<i>Burhinidae</i>)			
	<i>Burhinus oedicephalus</i>	Bayağı Kocagöz	Yerli
Bataklık kırlangıcıgiller (<i>Glareolidae</i>)			
	<i>Cursorius cursor</i>	Çöl koşarı	Yerli
	<i>Glareola pratincola</i>	Bataklık kırlangıcı	Yerli
	<i>Glareola d nordmanni</i>	Karakanatlı bataklık kırlangıcı	Göçmen
Yağmurcungiller (<i>Charadriidae</i>)			
	<i>Charadrius dubius</i>	Kolyeli küçük yağmurcunu	Yerli
	<i>Charadrius hiaticula</i>	Kolyeli büyük yağmurcunu	Göçmen
	<i>Charadrius alexandrinus</i>	Akça cılıbit	Yerli
	<i>Charadrius mongolus</i>	Moğol cılıbiti	Göçmen
	<i>Charadrius leschenaultii</i>	Büyük cılıbit	Yerli
	<i>Charadrius asiaticus</i>	Doğu cılıbiti	Göçmen
	<i>Eudromias morinellus</i>	Dağ cılıbiti	Göçmen
	<i>Pluvialis fulva</i>	Küçük altın yağmurcun	Göçmen
	<i>Pluvialis dominica</i>	Amerika altın yağmurcunu	Göçmen
	<i>Pluvialis apricaria</i>	Altın yağmurcun	Göçmen
	<i>Pluvialis squatarola</i>	Güçüş yağmurcun	Göçmen
	<i>Vanellus spinosus</i>	Diken kanatlı kız kuşu	Yerli
	<i>Vanellus indicus</i>	Kızıl ibikli kız kuşu	Yerli
	<i>Vanellus leucurus</i>	Ak kuyruklu kız kuşu	Yerli
	<i>Vanellus gregarius</i>	Sürmeli kız kuşu	Göçmen
	<i>Vanellus vanellus</i>	Bayağı kız kuşu	Yerli
Çullukgiller (<i>Scolopacidae</i>)			
	<i>Calidris canutus</i>	Büyük kum kuşu	Göçmen
	<i>Calidris alba</i>	Akk kum kuşu	Göçmen
	<i>Calidris minuta</i>	Küçük kum kuşu	Göçmen
	<i>Calidris temminckii</i>	Sarı bacaklı kum kuşu	Göçmen
	<i>Calidris ferrugina</i>	Kızıl kum kuşu	Göçmen
	<i>Calidris alpina</i>	Kara karınlı kum kuşu	Göçmen
	<i>Calidris fuscicollis</i>	Ak sokumlu kum kuşu	Göçmen
	<i>Calidris melanotos</i>	Çizgili kum kuşu	Göçmen
	<i>Limicola falcinellus</i>	Sürmeli kum kuşu	Göçmen
	<i>Philomachus pugnax</i>	Dövüşken kuş	Göçmen
	<i>Lymnocyptes minimus</i>	Küçük su çulluğu	Göçmen
	<i>Gallinago gallinago</i>	Su çulluğu	Göçmen
	<i>Gallinago media</i>	Büyük su çulluğu	Göçmen
	<i>Gallinago solitaria</i>	Yalnız bataklık çulluğu	Göçmen
	<i>Limosa limosa</i>	Çamurçulluğu	Göçmen
	<i>Limosa lapponica</i>	Kıyı çamur çulluğu	Göçmen
	<i>Scolopax rusticola</i>	Avrasya çulluğu	Göçmen

	<i>Numenius phaeopus</i>	Sürmeli kervan çulluğu	Göçmen
	<i>Numenius tenuirostris</i>	Küçük kervan çulluğu	Göçmen
	<i>Numenius arquata</i>	Bayağı kervan çulluğu	Göçmen
	<i>Tringa erythropus</i>	Kara kızılback	Göçmen
	<i>Tringa totanus</i>	Kızılback	Yerli
	<i>Tringa stagnatilis</i>	Bataklık düdükçünü	Göçmen
	<i>Tringa nabularia</i>	Yeşilback	Göçmen
	<i>Tringa ochropus</i>	Yeşil düdükçün	Yerli
	<i>Tringa glareola</i>	Orman düdükçünü	Göçmen
	<i>Tringa flavipes</i>	Küçük sarıback	Göçmen
	<i>Actitis hypoleucos</i>	Dere düdükçünü	Yerli
	<i>Actitis macularia</i>	Benekli düdükçün	Göçmen
	<i>Arenaria interpres</i>	Bayağı taşçeviren	Göçmen
	<i>Xenus cinereus</i>	Sarıback	Göçmen
	<i>Phalaropus tricolor</i>	Büyük deniz düdükçünün	Göçmen
	<i>Phalaropus lobatus</i>	Deniz düdükçünü	Göçmen
	<i>Phalaropus fulicarius</i>	Kızıl deniz düdükçünü	Göçmen
Korsanmartigiller (<i>Stercorariidae</i>)			
	<i>Stercorarius pomarinus</i>	Kütükuyuklu korsan martı	Göçmen
	<i>Stercorarius parasiticus</i>	Kutup korsan martısı	Göçmen
	<i>Stercorarius longicaudus</i>	Uzunkuyuklu korsan martı	Göçmen
	<i>Stercorarius skua</i>	Büyük korsan martı	Göçmen
Martigiller (<i>Laridae</i>)			
	<i>Larus leucophthalmus</i>	Beyaz gözlü martı	Göçmen
	<i>Larus ichthyaetus</i>	Büyük karabaş martı	Göçmen
	<i>Larus melanocephalus</i>	Akdeniz martısı	Yerli
	<i>Larus minutus</i>	Küçük martı	Göçmen
	<i>Larus ridibundus</i>	Karabaş martı	Yerli
	<i>Larus genei</i>	İnce gagalı martı	Yerli
	<i>Larus audouinii</i>	Ada martısı	Yerli
	<i>Larus canus</i>	Küçük gümüş martı	Göçmen
	<i>Larus fuscus</i>	Kara sırtlı martı	Göçmen
	<i>Larus michahellis</i>	Gümüş martı	Yerli
	<i>Larus cachinnans</i>	Hazar martısı	Göçmen
	<i>Larus armenicus</i>	Doğu martısı	Yerli
	<i>Larus hyperboreus</i>	Kutup martısı	Göçmen
	<i>Larus marinus</i>	Büyük kara sırtlı martı	Göçmen
	<i>Larus argentatus</i>	Kuzey gümüş martı	Göçmen
	<i>Larus heuglini</i>	Heuglin martısı	Göçmen
	<i>Rissa tridactyla</i>	Kara bacaklı martı	Göçmen
Sumrugiller (<i>Sternidae</i>)			
	<i>Gelochelidon nilotica</i>	Gülen sumru	Yerli
	<i>Sterna caspia</i>	Hazar sumrusu	Yerli
	<i>Sterna bengalensis</i>	Tepeli sumru	
	<i>Sterna sandvicensis</i>	Kara gagalı sumru	Yerli
	<i>Sterna hirundo</i>	Bayağı sumru	Yerli
	<i>Sterna paradisea</i>	Kuzey sumrusu	

	<i>Sterna albifrons</i>	Küçük sumru	Yerli
	<i>Chlidonias hybridus</i>	Bıyıklı sumru	Yerli
	<i>Chlidonias niger</i>	Kara sumru	Yerli
	<i>Chlidonias leucopterus</i>	Ak kanatlı sumru	Yerli
Sülüngiller (<i>Phasianidae</i>)			
	<i>Phasianus colchicus</i>	Bayağı sülün	Yerli
	<i>Alectoris rufa</i>	Kızıl ayaklı keklik	Göçmen
	<i>Alectoris chukar</i>	Kınalı keklik	Yerli
	<i>Alectoris graeca</i>	Kaya keklik	Göçmen
	<i>Ammoperdix griseogularis</i>	Kum keklği	Yerli
	<i>Francolinus francolinus</i>	Turaç	Yerli
	<i>Perdix perdix</i>	Çil keklik	Yerli
	<i>Coturnix coturnix</i>	Bayağı bildircin	Yerli
	<i>Tetraogallus caspius</i>	Ürkeklik	Yerli
Orman tavukları (<i>Tetraoninae</i>)			
	<i>Tetrao tetrix</i>	Kara orman tavuğu	Göçmen
	<i>Tetrao mlokosiewiczii</i>	Kafkas kara orman tavuğu	Yerli
Gugukkuşgiller (<i>Cuculidae</i>)			
	<i>Clamator glandarius</i>	Tepeli guguk	Yerli
	<i>Cuculus canorus</i>	Bayağı guguk	Yerli
Güvercingiller (<i>Columbidae</i>)			
	<i>Columba livia</i>	Kaya güvercini	Yerli
	<i>Columba oenas</i>	Gökçe güvercin	Yerli
	<i>Columba palumbus</i>	Tahtalı	Yerli
	<i>Streptopelia decaocta</i>	Kumru	Yerli
	<i>Streptopelia turtur</i>	Üveyik	Yerli
	<i>Streptopelia senegalensis</i>	Küçük kumru	Yerli
	<i>Streptopelia orientalis</i>	Büyük üveyik	Göçmen
	<i>Oena capensis</i>	Kap kumrusu	Göçmen
Bağırtlakgiller (<i>Pteroclididae</i>)			
	<i>Pterocles senegallus</i>	Benekli bağırtlak	Göçmen
	<i>Pterocles orientalis</i>	Bayağı bağırtlak	Yerli
	<i>Pterocles alchata</i>	Kılkuyruk	Yerli
	<i>Pterocles exustus</i>	Kahverengi karınlı bağırtlak	Göçmen
	<i>Syrrhaptes paradoxus</i>	Paçalı bağırtlak	Göçmen
Papağangiller (<i>Psittacidae</i>)			
	<i>Psittacula krameri</i>	Yeşil papağan	Yerli
	<i>Psittacula eupatria</i>	İskender papağanı	Yerli
Çobanaldatangiller (<i>Caprimulgidae</i>)			
	<i>Caprimulgus europaeus</i>	Çobanaldatan	Yerli
Sağangiller (<i>Apodidae</i>)			
	<i>Apus apus</i>	Ebabil	Yerli
	<i>Apus pallidus</i>	Boz ebabil	Yerli
	<i>Apus melba</i>	Ak karınlı ebabil	Yerli
	<i>Apus affinis</i>	Küçük ebabil	Yerli
Yalıçapkınıgiller (<i>Alcedinidae</i>)			

	<i>Alcedo atthis</i>	Bayağı yalıçapkını	Yerli
	<i>Ceryle rudis</i>	Alaca yalıçapkını	Yerli
	<i>Halcyon smyrnensis</i>	İzmir yalıçapkını	Yerli
Arıkuşugiller (<i>Meropidae</i>)			
	<i>Merops persicus</i>	Yeşil arı kuşu	Yerli
	<i>Merops apiaster</i>	Avrupa arı kuşu	Yerli
Gökkuzgunugiller (<i>Coraciidae</i>)			
	<i>Coracias garrulus</i>	Gökkuzgun	Yerli
	<i>Coracias benghalensis</i>	Hint gökkuzgunu	Göçmen
İbibikgiller (<i>Upupidae</i>)			
	<i>Upupa epops</i>	İbibik	Yerli
Ağaçkakangiller (<i>Picidae</i>)			
	<i>Jynx torquilla</i>	Bayağı boyunburan	Yerli
	<i>Picus canus</i>	Küçük yeşil ağaçkakan	Yerli
	<i>Picus viridis</i>	Yeşil ağaçkakan	Yerli
	<i>Dryocopus martius</i>	Kara ağaçkakan	Yerli
	<i>Dendrocopos major</i>	Gökmar ağaçkakanı	Yerli
	<i>Dendrocopos syriacus</i>	Alaca ağaçkakan	Yerli
	<i>Dendrocopos medius</i>	Ortanca ağaçkakan	Yerli
	<i>Dendrocopos leucotos</i>	Ak sırtlı ağaçkakan	Yerli
	<i>Dendrocopos minor</i>	Küçük ağaçkakan	Yerli
Yağmurcungiller (<i>Charadriidae</i>)			
	<i>Vanellus cinereus</i>	Gri başlı kız kuşu	Göçmen

Ek B : Katılımcılara uygulanan anket formu

Uyruğunuz (Nationality) :

Yaş aralığınız (Age) :

Eğitim durumunuz(Education level):

Gelir düzeyi(Level of income)

☐	Çok düşük	☐	Düşük	☐	Orta	☐	İyi	☐	Çok iyi
--------------------------	-----------	--------------------------	-------	--------------------------	------	--------------------------	-----	--------------------------	---------

Bölgedeki çekicilikler nelerdir?(Touristic attractions of destinations)

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Bölgeye daha önce geldiniz mi?(Did you come here before?)

☐	Hiç	☐	1 kere	☐	2 kere	☐	3 kere	☐	4 ve üzeri
--------------------------	-----	--------------------------	--------	--------------------------	--------	--------------------------	--------	--------------------------	------------

Daha önce kuş gözlemi yaptınız mı?(Have you ever birdwatched?)

☐	Evet	☐	Hayır	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	------	--------------------------	-------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Kuş gözlemi yapmak sizi mutlu eder mi?(Would birdwatching makes you happy?)

☐	Evet	☐	Hayır	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	------	--------------------------	-------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Bölgede yaşayan göçmen kuşları tanıyor musunuz? (Do you know about migrant birds?)

☐	0	☐	1	☐	2	☐	3	☐	4
--------------------------	---	--------------------------	---	--------------------------	---	--------------------------	---	--------------------------	---

Bölgede yaşayan yerli kuşları tanıyor musunuz? (Do you know about resident birds?)

☐	0	☐	1	☐	2	☐	3	☐	4
--------------------------	---	--------------------------	---	--------------------------	---	--------------------------	---	--------------------------	---

Bölgenin turizm potansiyeli zenginliği hakkında ne düşünüyorsunuz ?(What do you think about potancial of destination?)

☐	0	☐	1	☐	2	☐	3	☐	4
--------------------------	---	--------------------------	---	--------------------------	---	--------------------------	---	--------------------------	---

Bölgenin yeterli tanıtımı yapıldığını düşünüyor musunuz ?(Do you think is the advertisement enough for the destination?)

☐	0	☐	1	☐	2	☐	3	☐	4
--------------------------	---	--------------------------	---	--------------------------	---	--------------------------	---	--------------------------	---

Bölgeye gelirken nereden etkilendiniz?(How did you decided to come here?)

☐	İnternet	☐	Meyda reklamları	☐	Arkadaş tavsiyesi	☐	Yoldan geçerken	☐	Rastgele
--------------------------	----------	--------------------------	------------------	--------------------------	-------------------	--------------------------	-----------------	--------------------------	----------

Bölgeye tekrar gelmeyi düşünür müsünüz ?(Will you visit again?)

☐	Evet	☐	Hayır	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	------	--------------------------	-------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Bölgeye geldiğinizde ornitoturizm hakkında (gözlem yapılabilecek kuşlar hakkında) yeterli bilgilendirme (afiş, broşür, bilbord ilanları, bölge ile ilgili kitap, gözlem noktası, gözlem rotası, vs) mevcut muydu ?(Is there enough information fort he destination?)

☐	0	☐	1	☐	2	☐	3	☐	4
--------------------------	---	--------------------------	---	--------------------------	---	--------------------------	---	--------------------------	---

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: CANSU ÇORBA
Doğum Yeri ve Tarihi: İZMİT 06.04.1992
Adres: BORNOVA/İZMİR
E-Posta: cansuaynaci@gmail.com
Lisans: Konaklama İşletmeciliği (2010-2015)
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Yüksek Lisans : İzmir Katip Çelebi Üniversitesi (2015-2019)
Ekoturizm ABD